

**Srijem i
Slavonija**

TURISTIČKA ZAJEDNICA
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJE

institut za turizam

ANALIZA STANJA SUSTAVA TURISTIČKIH ZAJEDNICA I
MOGUĆNOSTI UNAPREĐENJA UPRAVLJANJA DESTINACIJOM
KROZ UDRUŽIVANJA NA PODRUČJU VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJE

Zagreb, svibanj 2021.

Naručitelj: Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije

Autori:

dr.sc. Snježana Boranić Živoder

dr.sc. Zoran Klarić

Sadržaj:

1. POLAZIŠTE.....	4
2. CILJEVI I PRISTUP IZRADI DOKUMENTA.....	6
3. OBILJEŽJA TURIZMA U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI	8
4. TRENDOWI NA TURISTIČKOM TRŽIŠTU: MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA.....	15
5. POSTOJEĆE STANJE UPRAVLJANJA TURIZMOM (SUSTAV TURISTIČKIH ZAJEDNICA)	16
6. INDEKS TURISTIČKE RAZVIJENOSTI	21
7. ZAKONSKI OKVIR.....	28
8. PRIJEDLOZI ZA UDRUŽIVANJE JLS-a i TZ-a NA PODRUČJU VUKOVARSKO-SRIJEMSKE ŽUPANIJE ..	30
9. ULOGA UDRUŽENIH TURISTIČKIH ZAJEDNICA U RAZVOJU TURISTIČKIH PROIZVODA	39
10. ZAKLJUČAK	41

1. POLAZIŠTE

Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (NN 52/19 i NN 42/20) predviđa i potiče formalna i neformalna udruživanja turističkih zajednica i jedinica lokalne samouprave. Ukoliko je riječ o projektnom (neformalnom/projektnom/sporazumnom) udruživanju, radi se o zajedničkom provođenju jedne ili više aktivnosti usmjerenih razvijanju turističkih proizvoda i promociji destinacije, na način da djeluju kao jedinstvena destinacija koju isti Zakon definira kao 'tržišno i turistički valoriziranu prostornu cjelinu koja predstavlja cilj turističkih putovanja i obuhvaća područje jedne ili više jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave'. Ovakve vrste udruživanja poželjne su kod novih projektnih ideja i njihove realizacije, jer se zajedničkim trudom i naporom mogu brže i jednostavnije ostvariti, zbog čega su ujedno korisne i poticajne. Suradnje se ostvaruju kroz zajedničko osmišljavanje i provedbu programa, a prema raspoloživim sredstvima koje za njihovu realizaciju stoje na raspolaganju. Zakon također predviđa i udruživanje turističkih zajednica (formalno) za područje na kojem već postoji osnovana jedna ili više lokalnih turističkih zajednica, na način da nova lokalna turistička zajednica postaje pravni sljedbenik lokalnih turističkih zajednica koje prestaju njenim osnivanjem. Time se stvaraju nove turističke zajednice koje se upisuju u upisnik Ministarstva turizma i sporta. I za jednu i za drugu vrstu udruživanja potrebna je suglasnog nadležnog ministarstva.

Sustav turističkih zajednica na području Vukovarsko-srijemske županije danas čine: Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije, turističke zajednice gradova Vukovara, Vinkovaca, Iloka, Županje te turističke zajednice općina Nijemci i Babina Greda. Turističke zajednice djeluju po modelu destinacijskih menadžment organizacija, odnosno, organizacija koje okupljaju dionike javnog, privatnog i civilnog sektora, kako bi strateški i operativno upravljale destinacijom.

Složenost destinacijskih menadžment organizacija proizlazi iz prirode turističkog proizvoda koji se sastoji od niza opipljivih i neopipljivih komponenti, koji u konačnici stvaraju doživljaj boravka u destinaciji, a koji, iz perspektive posjetitelja, čine jedinstvenu cjelinu. S druge strane, za ponudu i stvaranje tog doživljaja odgovoran je velik broj dionika, od kojih svaki stvara određenu komponentu destinacijske ponude. Iako destinacijska menadžment organizacija okuplja i koordinira dionike, taj zadatak je višestruko složen, jer nema centralne kontrole i transparentnog hijerarhijskog upravljanja koji postoji u tvrtkama. Međutim, na razini destinacije potrebno je uspostaviti mehanizme upravljanja te provoditi različite zajedničke projekte koji trebaju rezultirati kvalitetom ponude usmjerenom na zadovoljavanje očekivanja turista. Iako u smislu promišljanja turističke ponude i razvoja proizvoda pojam destinacije nije čvrsto geografski zadan, da bi se uspješno upravljalo i okupljalo dionike važno je organizacijski uspostaviti model koji će imati svoje zadane 'granice' i time odgovornosti.

Intencija ovog dokumenta je iznijeti prijedloge za udruživanje turističkih zajednica i jedinica lokalne samouprave. Prijedlozi su ponajprije temeljeni na prostoru i njegovim obilježjima, odnosno atrakcijama, koje su temelj za razvoj turističkih proizvoda. Upravo turistički proizvodi, odnosno, jedinice lokalne samouprave, koje su po svojim obilježjima prostora slične i koje se nadopunjuju, glavni su temelj u promišljanju spajanja u turističke zajednice. Također se temelji i na analizi indeksa turističke razvijenosti koji upućuje na stanje i potencijale valorizacije određenog prostora u turizmu.

Za potrebe izrade ovog dokumenta provedeno je više radionica i razgovora s predstavnicima turističkih zajednica i jedinica lokalne samouprave. U studiji su iznesena dva prijedloga formalnog udruživanja. Prvi se odnosi na tri područne turističke zajednice, a drugi na pet područnih turističkih zajednica za

koje je nakon rasprave s dionicima pokazan veći interes. Stoga su u poglavlju 8. prikazane obje opcije, s time da je detaljnije razrađena opcija pet područnih turističkih zajednica.

Prijedlozi koji su izneseni u ovoj studiji ne predstavljaju obvezu za udruživanjem turističkih zajednica i jedinica lokalne samouprave. Međutim, pojedine analize pokazale su kako bi povezivanje određenih prostora moglo efikasnije usmjeriti aktivnosti na daljnjem razvoju turističkih proizvoda i komunikacije s tržištem. Uključivanje pojedinih jedinica lokalne samouprave u sustav turističkih zajednica donijelo bi niz materijalnih i organizacijskih koristi koje bi u konačnici mogle rezultirati kvalitetnijom destinacijskom ponudom i time većom razinom zadovoljstva gostiju. Ukoliko se pokaže interes za drugačijim spajanjem, svakako je preporuka da se pri tome napravi analiza koristi i prednosti koje bi takva spajanja donijele za sudionike. Zakon predviđa i neformalna udruživanja koja mogu biti potaknuta zajedničkim projektima, u skladu s planskim dokumentima i tržišnim kretanjima.

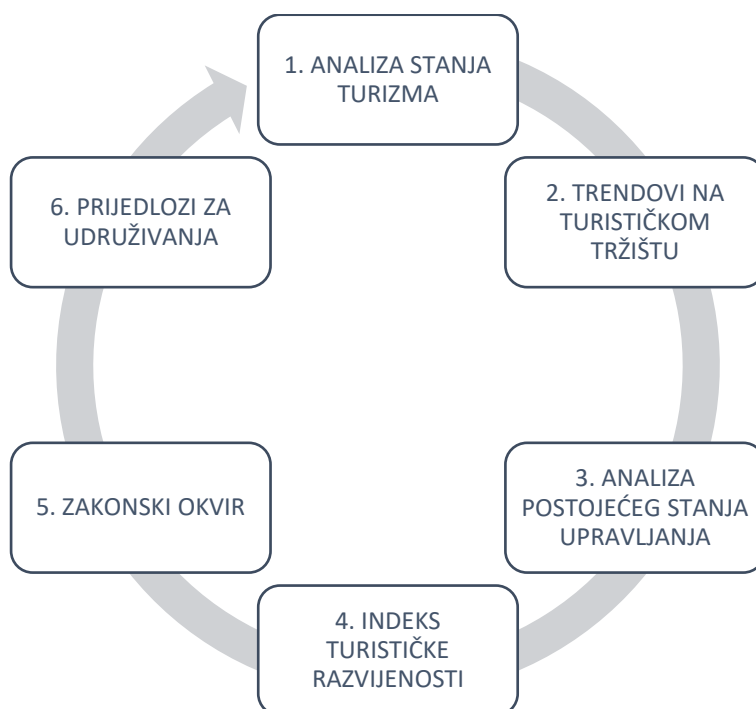
2. CILJEVI I PRISTUP IZRADI DOKUMENTA

Cilj ovog dokumenta je, nakon detaljne analize stanja turizma na prostoru Vukovarsko-srijemske županije, predložiti optimalan sustav organizacije turističkih zajednica, odnosno, mogućnosti udruživanja turističkih zajednica i jedinica lokalne samouprave. Organizacija i aktivnosti koje se provode u funkciji su unapređenja upravljanja turizmom u destinaciji, kako bi se na najbolji način koristili financijski i ljudski resursi, iskoristile mogućnosti u razvoju turističkih proizvoda, provodila ciljana i učinkovita promocija te privlačila turistička potražnja.

Pristup izradi ovog dokumenta temeljio se na uskoj suradnji s Naručiteljem kako bi prijedlozi bili provedivi i kako bi se prevladala potencijalna ograničenja. Suradnja s Naručiteljem bila je važno kako bi se detaljno upoznalo sa cjelokupnom postojećem planskom dokumentacijom koja se tiče turizma ili je važna za daljnje promišljanje razvoja turizma, ali i, da bi se dobio detaljan uvid u cjelokupnu turističku atrakcijsku osnovu i njihov raspored u prostoru. Kroz razgovore i radionice s dionicima iz jedinica lokalne samouprave i turističkih zajednica prikupile su se informacije o njihovim stavovima i mišljenjima o stanju turizma, mogućnostima udruživanja i potencijalnim koristima od toga.

Tijekom izrade dokumenta bilo je potrebno analizirati, u okvirima mogućnosti i dostupnih informacija, posljedica i ograničenja koje je razvoju i marketingu turizma donijela pandemija korona virusa, pa su se, u tom kontekstu, uzele u obzir sve raspoložive i dostupne informacije iz domaćih i međunarodnih relevantnih izvora u trenutku izrade dokumenta.

Tijek izrade dokumenta odvijao se u više etapa:

Dokument polazi od analize stanja, odnosno kreće od analize turističkih kretanja i smještajnih kapaciteta, resursa i atrakcija te pregleda stanja turističkih proizvoda. Potom se analizira sustav turističkih zajednica, odnosno, struktura prihoda i rashoda, posebno za 2019. godinu koja je bila i zadnja godina prije nastupanja krize uzrokovane pandemijom COVID-19. Slijedila je analiza planova rada turističkih zajednica za 2021. godinu, odnosno, njihove strukture prihoda i rashoda.

S ciljem kvalitetnije valorizacije turističkih atrakcija i uspostavu učinkovitog sustava upravljanja analiziran je indeks turističke razvijenosti za sve jedinice lokalne samouprave na prostoru Vukovarsko-srijemske županije. Osnovni indikatori turističke razvijenosti koji se uzimaju u obzir pri izračunu indeksa su oni koji su egzaktni i dostupni na godišnjoj bazi. To su podaci iz sustava eVisitora, podaci Hrvatske gospodarske komore, Državnog zavoda za statistiku, kao i podaci o broju zaposlenih. S obzirom na neravnomjernost prema stupnju turističke razvijenosti između primorskih i kontinentalnih dijelova Hrvatske i između pojedinih jedinica lokalne samouprave, u metodologiji se koristi matematički model za bodovanje pojedinih indikatora. Jedinice lokalne samouprave se po izračunu kompozitnih indeksa turističke razvijenosti prema dobivenim vrijednostima raspoređuju u pet razreda (I, II, III, IV, 0).

Posebno se daje osvrt na mogućnosti koje predviđa Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (NN 52/19 i 42/20) te potencijalni primjeri dobre prakse već provedenih udruživanja u Hrvatskoj. Slijedi analiza aktualnih trendova. Naime, pandemija korona virusa snažno je pogodila cjelokupno gospodarstvo te gotovo potpuno zaustavila turistička kretanja. U ovom trenutku još je uvijek nepoznato kojom dinamikom će se turizam, ali i cjelokupno gospodarstvo, oporavljati. Dodatno, taj je oporavak usko vezan uz zdravstvenu prirodu krize, popuštanje ili uvođenja ograničenja, za koje se još uvijek ne zna kakva će biti u skorom budućnosti. U 2020. godini turizam je u međunarodnim okvirima smanjen za više od 80%. Iako je oporavak potražnje neizvjestan, očekuje se brži oporavak domaćeg tržišta, uvođenje posebnih procedura te polako vraćanje povjerenja putnika. Takva kretanja upućuju na drugačije i inovativne pristupe turističkoj promociji, razvoju proizvoda i pronalazak novih modela poslovanja. Pretpostavke su da će se preferirati destinacije bez gužvi, s puno 'otvorenih' prostora i 'nove' destinacije. Nakon domaćeg tržišta očekuje se da će se najprije pokrenuti turisti iz susjednih zemalja.

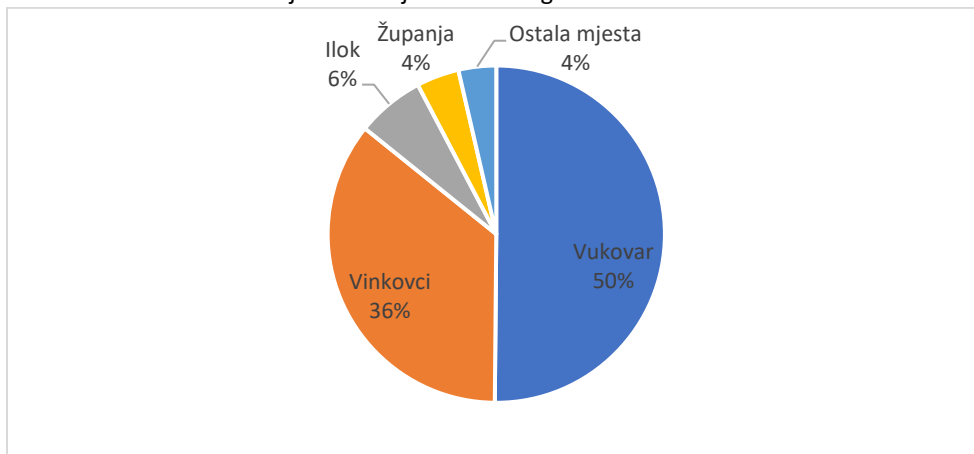
Aktualna situacija, s ograničenjima i mogućnostima koja ona donosi, dodano upućuje na važnost promišljanja kako i na koji način udružiti resurse koji će na optimalan način rezultirati kvalitetnim razvojem turističkih proizvoda i učinkovitom promocijom. Dokument završava prijedlogom za formalno udruživanje turističkih zajednica i turističkih zajednica i jedinica lokalne samouprave, ali se razmatra i mogućnost neformalnog udruživanja, odnosno projektnih udruživanja koja će se ostvarivati prema potrebi i projektima koji će se osmišljavati s ciljem razvoja proizvoda ili zajedničke promocije.

3. OBILJEŽJA TURIZMA U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI

U Vukovarsko-srijemskoj županiji u 2019. godini ukupno je bilo ostvareno 140.463 noćenja i 82.164 dolazaka. Prošlu 2020. godinu obilježio je pad od oko 60% u broju noćenja i dolazaka, što je u skladu s globalnom slikom kretanja turizma u svijetu i u Hrvatskoj uzrokovane krizom uslijed pandemije COVID-19.

TURISTIČKA POTRAŽNJA

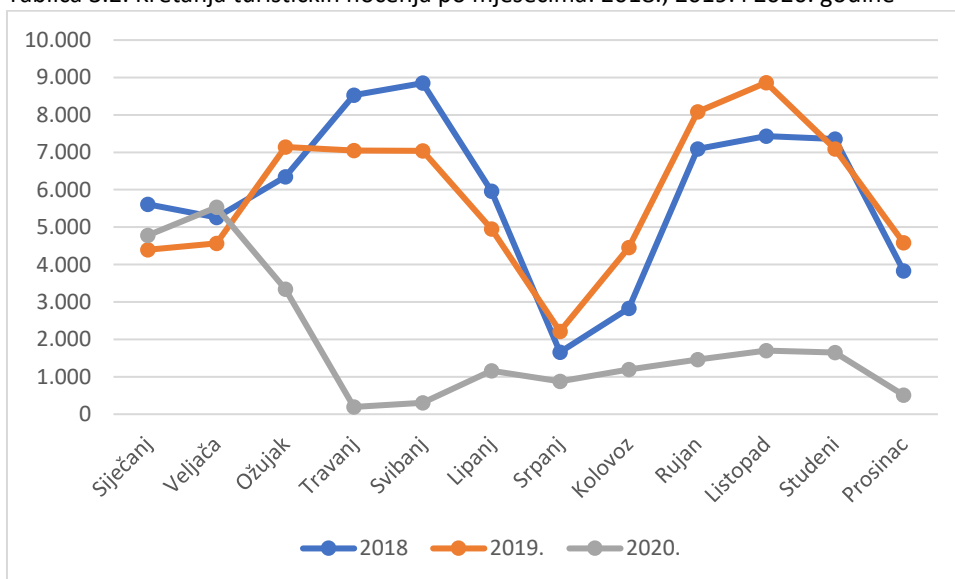
Tablica 3.1. Udio destinacija u noćenjima u 2019. godini

Izvor: podaci sustava eVisitor

Gledano po JLS-ovima, najveći udio noćenja se ostvaruje u Vukovaru (50%), potom Vinkovcima (36%), slijede Ilok (6%) i Županja (4%). Na sve ostale JLS-ove u kojima se ostvaruju noćenja otpada 4% (Borovo, Bošnjaci, Cerna, Gradište, Ivanka, Lovas, Nijemci, Nuštar, Stari Jankovci, Tordinci, Tovarnik i Vrbanja).

Tablica 3.2. Kretanja turističkih noćenja po mjesecima: 2018., 2019. i 2020. godine

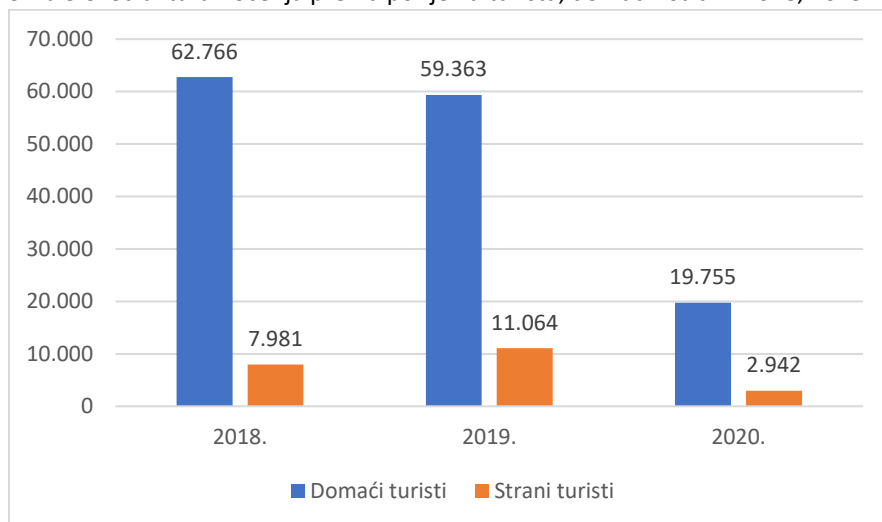

Izvor: podaci sustava eVisitor

Promatrajući noćenja po mjesecima vidljivo je da se najveći dio ostvaruje tijekom proljetnih i jesenskih mjeseci, koji su i zbog vremena i sadržaja na ovim prostorima ugodni za putovanja i posjet.

Slika 3.3. Struktura noćenja prema porijeklu turista, domaći i strani: 2018, 2019. i 2020.

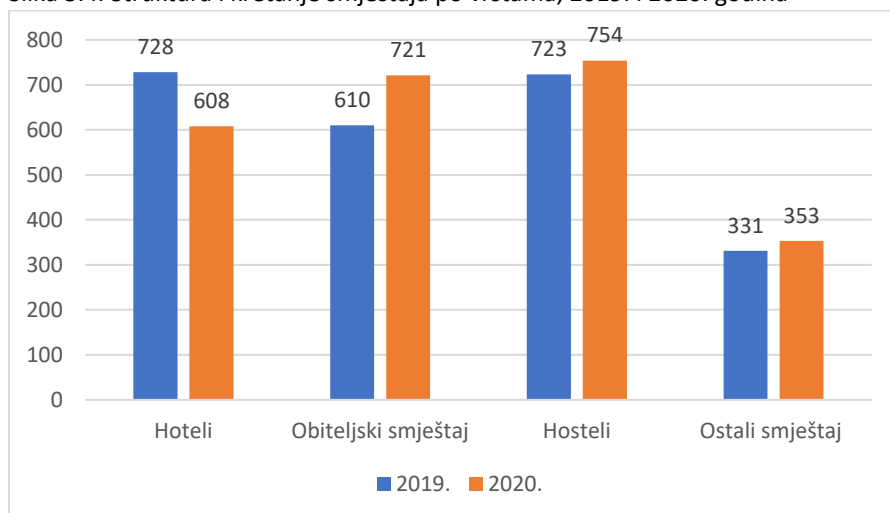
Izvor: podaci sustava eVisitor

Vidljivo je da domaće tržište u Vukovarsko-srijemskoj županiji predstavlja dominantnu potražnju. U 2019. godini je udio u strukturi noćenja domaćih gostiju bio 84%. Zanimljivo je ipak vidjeti rast te godine u odnosu na prethodnu 2018. godinu u udjelu stranih gostiju.

SMJEŠTAJNI KAPACITETI

Struktura ukupnih smještajnih kapaciteta prema broju postelja u Vukovarsko-srijemskoj županiji u 2020. godine činili su: obiteljski smještaj i hosteli s udjelom od po 30%, hoteli s udjelom od 25% i ostali smještaj 15%. U usporedbi s prethodnom, 2019. godinom, pao je udio postelja u hotelima, dok je u svim ostalim vrstama smještaja porastao (Slika 3.4.).

Slika 3.4. Struktura i kretanje smještaja po vrstama, 2019. i 2020. godina

Izvor: podaci sustava eVisitor

Gledajući strukturu smještaja po jedinicama lokalne samouprave u gradovima Vinkovcima i Vukovaru zastupljene su sve vrste smještaja (hoteli, hosteli, obiteljski i ostali smještaj), dok su u drugim jedinicama lokalne samouprave (osim Iloku u kojem ima jedan hostel) zastupljeni obiteljski i ostale vrste smještaja.

Tablica 3.1. Struktura smještajnih kapaciteta prema JLS, 2019. i 2020.

Vrsta smještaja	Grad općina	2019.			2020.			
		Broj objekata	Broj smještajnih jedinica	Broj kreveta	Broj objekata	Broj smještajnih jedinica	Broj kreveta	
Hoteli	Ilok	3	40	71	3	40	71	
	Nijemci	1	60	120	0	0	0	
	Vinkovci	5	252	427	5	252	427	
	Vukovar	2	57	110	2	57	110	
	Ukupno	11	409	728	10	349	608	
Obiteljski smještaj	Borovo	1	1	2	1	1	2	
	Bošnjaci	3	11	22	4	14	28	
	Cerna	2	2	12	2	2	12	
	Gradište	1	2	4	1	2	4	
	Ilok	13	34	78	15	36	81	
	Ivankovo	1	4	10	1	4	10	
	Lovas	4	13	28	4	13	28	
	Nijemci	2	4	9	6	11	23	
	Nuštar	3	6	20	4	7	26	
	Stari Jankovci	1	1	4	2	2	6	
	Stari Mikanovci	2	2	4	2	2	4	
	Tordinci	0	0	0	1	1	4	
	Tovarnik	1	5	10	1	5	10	
	Vinkovci	21	45	92	30	57	125	
	Vrbanja	2	6	12	2	6	12	
	Vukovar	27	105	236	34	107	275	
	Županja	16	29	67	18	31	71	
	Ukupno	100	270	610	128	301	721	
	Hosteli	Ilok	1	5	20	1	5	20
		Vinkovci	6	103	331	7	116	362
Vukovar		3	54	372	3	54	372	
Ukupno		10	162	723	11	175	754	
Ostali smještaj	Ivankovo	1	6	12	1	6	12	
	Nijemci	1	9	18	1	9	18	
	Tordinci	1	7	14	1	7	14	
	Vinkovci	2	18	37	2	18	37	
	Vukovar	2	110	227	3	116	243	
	Županja	2	8	23	3	10	29	
Ukupno	9	158	331	11	166	353		
SVEUKUPNO		130	999	2.392	160	991	2.436	

Izvor: sustav eVisitor

TURISTIČKI RESURSI I ATRAKCIJE

Temeljem turističkih resursa i atrakcija razvijaju se i promoviraju turistički proizvodi. Atrakcije se mogu promatrati s obzirom na tip, važnost i tržišnu spremnost. Važnost i tržišna spremnost podložna je

promjenama, budući da određene atrakcije tzv. 'nižeg' reda mogu, sukladno razvoju ili interesu potražnje, prerasti u atrakcije višeg reda. S druge strane tržišna spremnost atrakcija znači njihovu fizičku i marketinšku spremnost da ih se valorizira u turizmu. Turistički resursi i atrakcije definirani su u aktualnom Marketinškom planu razvoja turizma za Vukovarsko-srijemsku županiju (Institut za turizam, 2019).

Udruživanje turističkih zajednica s jedinicama lokalne samouprave trebalo bi pridonijeti bržoj valorizaciji atrakcija i pretvaranju u konkretne turističke proizvode, odnosno, potaknuti procese pretvaranja atrakcija koje u ovome trenutku nisu potpuno spremne u spremne, kao i u njihovo bolje povezivanje u turističke cjelovite destinacijske proizvode.

Tablica 3.2. Ključne atrakcije u Vukovarsko-srijemskoj županiji

PRIRODNE ATRAKCIJE	TIP ATRAKCIJE	VAŽNOST	TRŽIŠNA SPREMNOST
Rijeka Dunav	rijeka	međunarodna	uglavnom spremno
Rijeka Sava	rijeka	nacionalna	djelomično spremno
Rijeka Bosut	rijeka	nacionalna	djelomično spremno
Srijemsko vinogorje	kulturni krajobraz	nacionalna	uglavnom spremno
Šume Spačvanskog bazena sa značajnim krajobrazom Spačva	šumsko područje	nacionalna	nespremno
Park šuma Kunjevci kod Vinkovaca	šumsko područje	nacionalna	uglavnom spremno
Gorjanovićev praporni profil u Vukovaru	posebni oblik reljefa	regionalna	uglavnom spremno
Rijeka i značajni krajobraz Vuka	rijeka	regionalna	nespremno
Značajni krajobraz Virovi kod Otoka	močvarno područje	regionalna	spremno
Bošnjački virovi	močvarno područje	regionalna	djelomično spremno
Posebni rezervat šumske vegetacije Vukovarske Ade	šumsko područje	regionalna	djelomično spremno
Posebni rezervat šumske vegetacije Lože kod Otoka	šumsko područje	regionalna	nespremno
Posebni rezervat šumske vegetacije Radiševo kod Županje	šumsko područje	regionalna	nespremno
Park šuma Adica u Vukovaru	šumsko područje	regionalna	uglavnom spremno
Park šuma Kanovci kod Vinkovaca	šumsko područje	regionalna	nespremno
Park šuma Zvirinac kod Vinkovaca	šumsko područje	regionalna	nespremno
Park pokraj starog grada u Iloku	park	regionalna	uglavnom spremno
Park Lenije u Vinkovcima	park	regionalna	uglavnom spremno
Park na Trgu Josipa Šokčevića u Vinkovcima	park	regionalna	uglavnom spremno
Pejzažni park kod dvorca u Nuštru	park	regionalna	djelomično spremno
Liska	najviši vrh Županije	regionalna	spremna
ANTROPOGENE ATRAKCIJE	TIP ATRAKCIJE	VAŽNOST	TRŽIŠNA SPREMNOST
Arheološki park i lokalitet Vučedol	arheološki lokalitet	međunarodna	djelomično spremno
Muzej vučedolske kulture	muzej	međunarodna	spremno
Spomen područje Ovčara u Vukovaru	memorijalno područje	međunarodna	spremno
Vodotoranj s vidikovcem	memorijalno područje	međunarodna	spremno

Stari grad Ilok	povijesna urbanistička cjelina	nacionalna	uglavnom spremno
Povijesna jezgra Vukovara	povijesna urbanistička cjelina	nacionalna	djelomično spremno
Dunavski Limes (nalazišta u Vukovaru, Sotinu i Iloku)	arheološki lokalitet	nacionalna	nespremno
Arheološko-etnografski park Sopot kod Vinkovaca	arheološki lokalitet	nacionalna	djelomično spremno
Dvorac Eltz u Vukovaru s Gradskim muzejom	dvorac i muzej	nacionalna	spremno
Dvorac Odescalchi u Iloku s muzejom grada Iloka	dvorac i muzej	nacionalna	spremno
Franjevački samostan i crkva Sv. Filipa i Jakova u Vukovaru	sakralni objekt	nacionalna	uglavnom spremno
Crkva Sv. Ivana Kapistrana u Iloku	sakralni objekt	nacionalna	uglavnom spremno
Mjesto sjećanja - Vukovarska bolnica 1991.	memorijalno područje i muzej	nacionalna	uglavnom spremno
Memorijalno groblje žrtava iz Domovinskog rata	memorijalno područje	nacionalna	uglavnom spremno
Središnji križ na ušću Vuke u Dunav u Vukovaru	spomenik	nacionalna	spremno
Gradski muzej Vinkovci	muzej	nacionalna	spremno
Šumarski muzej Bošnjaci	muzej	nacionalna	uglavnom spremno
Spomen kuća Antuna Gustava Matoša u Tovarniku	spomen kuća poznatih osoba	nacionalna	nespremno
Iločki podrum	kultura života i rada	nacionalna	spremno
Ladanjsko imanje Principovac u Iloku	kultura života i rada	nacionalna	spremno
Povijesna jezgra Vinkovaca	povijesna urbanistička cjelina	regionalna	djelomično spremno
Urbanistička cjelina Bata - Ville u Vukovaru	povijesna urbanistička cjelina	regionalna	nespremno
Naselje Cerna	očuvana ruralna cjelina	regionalna	nespremno
Turski mauzolej Turbe u Iloku	arheološki lokalitet	regionalna	uglavnom spremno
Srednjovjekovni grad Šarengrad	tvrđava, gradina	regionalna	nespremno
Rokovačke zidine	tvrđava, gradina	regionalna	nespremno
Dvorac u Nuštru	dvorac, palača	regionalna	nespremno
Crkva Sv. Nikolaja u Vukovaru	sakralni objekt	regionalna	uglavnom spremno
Crkva Sv. Paraskeve na Adici u Vukovaru	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva Prvomučenika i Arhiđakona Stefana u Borovu	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva Velikomučenika Georgija u Boboti	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva Sv. Petra i Pavla sa Karmelom u Šarengadu	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva Bl. Djevice Marije u Bapskoj	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva Sv. Euzebija i Poliona u Vinkovcima	sakralni objekt	regionalna	uglavnom spremno
Crkva Sv. Ilije (Meraja) u Vinkovcima	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva Sv. Ivana Krstitelja u Ivankovu	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno

Crkva Sv. Bartola u Novim Mikanovcima	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva Sv. Katarine u Nijemcima	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva Sv. Luke (Lučica) u Lipovcu	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva Mučeništva Sv. Ivana u Županji	sakralni objekt	regionalna	uglavnom spremno
Crkva Sv. Lovre Đakona i mučenika u Babinoj Gredi	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Crkva Sv. Mihaela u Drenovcima	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Džamija u Gunji	sakralni objekt	regionalna	djelomično spremno
Kurija Brnjaković u Iloku	kultura života i rada	regionalna	uglavnom spremno
Suvara - mlin na konjski pogon u Otoku	kultura života i rada	regionalna	uglavnom spremno
Zavičajni muzej Stjepana Grubera u Županji - Čardak na Savi	muzej i kultura života i rada	regionalna	spremno
Spomen kuća Josipa Kozarca u Vinkovcima	spomen kuća poznatih osoba	regionalna	spremno
Rodna Kuća Lavoslava Ružičke u Vukovaru	spomen kuća poznatih osoba	regionalna	uglavnom spremno
MANIFESTACIJE I TURISTIČKA INFRASTRUKTURA	TIP ATRAKCIJE	VAŽNOST	TRŽIŠNA SPREMNOST
Vinkovačke jeseni	folklorna manifestacija	međunarodna	spremno
Pristanište za riječne kruzere u Vukovaru	turistička luka	međunarodna	spremno
Vukovarski Nokturno - sustav obilaska memorijalnih lokaliteta u Vukovaru	turistički put	međunarodna	spremno
Dunavska biciklistička ruta EuroVelo 6	biciklistička ruta	međunarodna	djelomično spremno
Svi zajedno - Hrvatsko naj	folklorna manifestacija	nacionalna	spremno
Vukovar film festival	umjetnički festival	nacionalna	spremno
Rimski dani Vinkovci	umjetnički festival	nacionalna	spremno
Dunav art festival	umjetnički festival	nacionalna	spremno
Festival glumca u Vinkovcima	umjetnički festival	nacionalna	spremno
Dani sjećanja na žrtvu Vukovara	memorijalna manifestacija	nacionalna	spremno
Pristanište za riječne kruzere u Iloku	turistička luka	nacionalna	spremno
Lovište 'Spačva'	lovište	nacionalna	uglavnom spremno
Iločke vinske ceste	turistički put	regionalna	spremno
Savska biciklistička ruta	biciklistička ruta	nacionalna	djelomično spremno
Šokačko sijelo u Županji	folklorna manifestacija	regionalna	spremno
Kruh naš svagdašnji	folklorna manifestacija	regionalna	spremno
Konji bijelci Babina Greda	folklorna manifestacija	regionalna	spremno
Divan je kićeni Srijem (Nijemci)	folklorna manifestacija	regionalna	spremno
Vinkovo u Iloku	manifestacija	regionalna	spremno
Iločka berba grožđa	folklorna manifestacija	regionalna	spremno

Svetište Gospe na Vodici u Ilači	svetište	regionalna	spremno
Svetište Majke Dobre nade Šumanovci	svetište	regionalna	uglavnom spremno
Svetište Pomoćnice Krščana u Sotinu	svetište	regionalna	uglavnom spremno
Plivalište Vukovar	kupalište	regionalna	spremno
Vukovarska Ada	kupalište	regionalna	spremno
Vinkovačko plivalište 'Lenije'	kupalište	regionalna	spremno
Kupalište Banja u Vinkovcima	kupalište	regionalna	spremno
Izletište Sopotac kod Nijemaca	izletište	regionalna	spremno
Park Adica u Vukovaru	izletište	regionalna	uglavnom spremno
Adrenalinski park u Cerni	zabavni / sportski park	regionalna	uglavnom spremno
Konjički turizam u cijeloj Županiji	konjički turizam	regionalna	djelomično spremno
Lovište 'Kunjevci'	lovište	regionalna	uglavnom spremno
Biciklistička ruta Srijem	biciklistička ruta	regionalna	djelomično spremno

Izvor: Marketing plan razvoja turizma Vukovarsko-srijemske županije (2019), Institut za turizam

TURISTIČKI PROIZVODI

Kad je riječ o turističkim proizvodima Vukovarsko-srijemska županija raspolaže sa širokom paletom turističkih proizvoda prikazanih u Tablici 3.3.

Tablica 3.3. Glavni turistički proizvodi Vukovarsko-srijemske županije

Primarni turistički proizvodi	<ul style="list-style-type: none"> • Gradski turizam • Turizam baštine (povijesni i arheološki) • Manifestacije i događanja • Enogastronomski turizam • Cikloturizam • Memorijalni turizam • Riječni kruzina • Vožnja brodom po rijekama
Sekundarni turistički proizvodi	<ul style="list-style-type: none"> • Trekking • Seoski turizam • Lov i ribolov • Ekoturizam • Poslovni sastanci, skupovi i konferencije
Tercijarni proizvodi	<ul style="list-style-type: none"> • Vjerski turizam • Sportske pripreme i natjecanja • Tranzitni turizam

Izvor: Marketing plan razvoja turizma Vukovarsko-srijemske županije (2019), Institut za turizam

4. TRENDOVI NA TURISTIČKOM TRŽIŠTU: MOGUĆNOSTI I OGRANIČENJA

Sve do 2019. godine, kada je na svjetskoj razini ostvareno oko 1,5 milijun međunarodnih dolazaka, turizam je bilježio kontinuirane stope rasta. Prema predviđanjima, stope rasta su se trebale nastaviti i dalje, što je bilo uvjetovano rastom gospodarstva i kupovne moći diljem svijeta, razvojem prometa i drugim faktorima koji su išli u prilog putovanjima. Iste 2019. godine i u Hrvatskoj su se bilježili rekordni brojevi u turističkim dolascima i noćenjima.

U 2020. godini, kada je došlo do pandemije virusa COVID-19, bitno su se promijenili turistički tokovi, u nekim su dijelovima svijeta potpuno zaustavljeni. Takva, u potpunosti neočekivana, situacija uvelike mijenja sliku tržišta i prognoze te pred kreatore turističke ponude stavlja niz novih izazova. Oni su ponajviše orijentirani prema pitanjima na koje se, u ovome trenutku, ne može precizno odgovoriti.

Vrijeme krize, koje još uvijek traje, omogućuje promišljanje o mogućnostima bolje organizacije turizma, razvoja turističkih proizvoda za koje se očekuje da će potražnja rasti i traženje novih načina komunikacije s tržištem. Naime, relevantne svjetske institucije s velikim oprezom govore o povratku putovanjima i kvantitativnim kretanjima koje nas očekuje. Prema nekim predviđanjima, tek bi 2025. godine neki dijelovi turističke industrije mogle ostvariti, ili lagano premašiti, rezultate koji su bili realizirani 2019. godine.

Neka recentna istraživanja¹ govore u prilog većem rastu potražnje za proizvodima u prirodi i na otvorenom, za proizvodima gdje se očekuju manje gužve, za otkrivanjem novih destinacija. Istovremeno, u bližoj se budućnosti očekuje manja potražnja za proizvodima koji okupljaju veći broj ljudi i za zatvorenim prostorima. To su, primjerice, kulturni turizam, posebno manifestacije, boravak na plažama, poslovni turizam. Dodatno, zanimljivo je spomenuti kako raste briga za okoliš i njegovu zaštitu, pa će turisti sigurno više pažnje poklanjati i tom aspektu ponude u destinacijama koje će posjećivati.

U tom svjetlu, i razvoj proizvoda treba prilagoditi tim 'novim' okolnostima, odnosno, kratkoročno, ali i dugoročno obraćati pažnju na sigurnosne i zdravstvene elemente ponude u destinacijama koje će gostima biti važne i o kojima će željeti biti dobro informirani. Zbog toga je izazov i na načinima komunikacije, kako prije dolaska gostiju, tako i tijekom boravka u destinaciji. Tražit će se informacije koje do sada nisu bile toliko u fokusu, i trebat će biti pravovremene i raspoložive. Posljednjih je godina iznimno porasla uloga informacijskih i komunikacijskih tehnologija, a u svjetlu krize, ta će uloga u budućnosti još i više jačati.

Konačno, s ciljem što boljeg odgovora na krizu, ali i na vrijeme nakon nje, potrebno je pronaći najbolje modele upravljanja destinacijom koji će biti u funkciji učinkovitosti financijskih i ljudskih resursa, odnosno, koji će rezultirati razvojem kvalitetnih i tržištu zanimljivih turističkih proizvoda, kvalitetnom destinacijskom ponudom i učinkovitom promocijom.

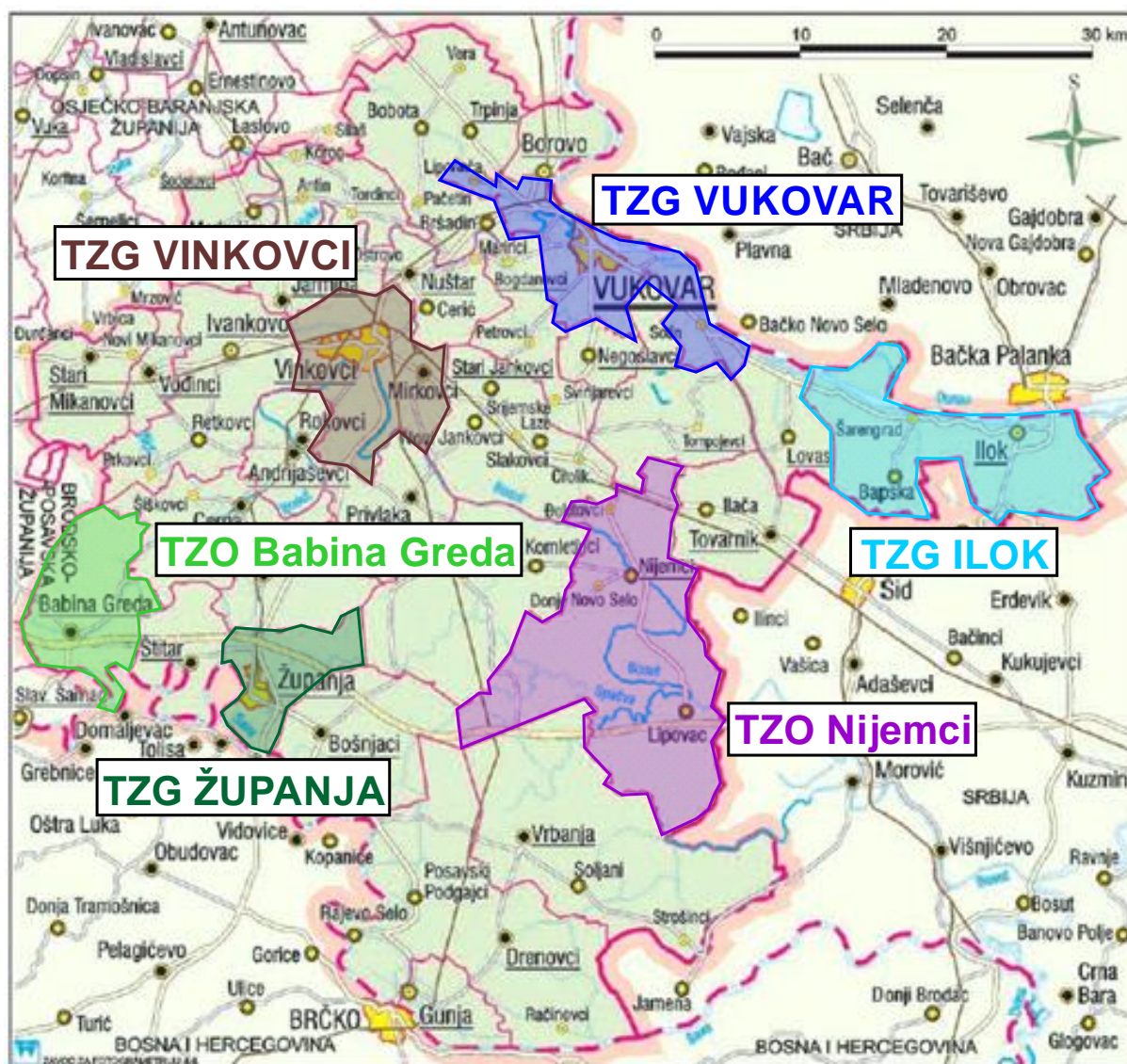
---

¹ Euromonitor International

5. POSTOJEĆE STANJE UPRAVLJANJA TURIZMOM (SUSTAV TURISTIČKIH ZAJEDNICA)

Upravljanje razvojem turizma na prostoru Vukovarsko-srijemske županije trenutno pokriva sustav koji čini Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije te šest lokalnih turističkih zajednica: turističke zajednice gradova Vukovara, Vinkovaca, Županje i Iloka te turističke zajednice općina Nijemci i Babina Greda. Grad Otok i preostale 24 općine nisu pokrivene djelovanjem lokalnih turističkih zajednica, već o njima formalno skrbi Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije sa sjedištem u Vinkovcima.

Slika 5.1. POSTOJEĆE STANJE PROSTORNE ORGANIZACIJE SUSTAVA TURISTIČKIH ZAJEDNICA NA LOKALNOJ RAZINI U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANJI

Autor karte: Zoran Klarić (podloga Državni zavod za statistiku)

Turističke zajednice djeluju po načelu destinacijskog menadžmenta, djeluju po načelu opće korisnosti te ne smiju obavljati gospodarske djelatnosti. Iznimno mogu: 1) upravljati javnom turističkom infrastrukturom (koja je regulirana posebnim pravilnikom) danom na upravljanje od strane jedinica lokalne, odnosno područje (regionalne) samouprave, RH, tijela javne vlasti, javnih ustanova odnosno pravnih osoba kojima je osnivač ili većinski vlasnik JLS, odnosno, područja (regionalna) samouprava ili RH, 2) organizirati manifestacije ili priredbe koje pridonose turističkom identitetu destinacije, 3) objavljivati komercijalne oglase na svojim digitalnim *online* i *offline* kanalima komunikacije i zaključivati sponzorske ugovore u svrhu financiranja zadaća, 3) organizirati stručne skupove i edukacije, 4) pružati usluge putem turističkih informacijskih sustava te izrađivati tržišna i druga istraživanja i analize namijenjene komercijalnoj uporabi, te 5) obavljati druge poslove i zadaće u funkciji razvoja turizma i destinacije koji nisu u suprotnosti s ovim Zakonom i drugim propisima.

Analiza sustava turističkih zajednica na području Vukovarsko-srijemske županije

Kad je riječ o ljudskim resursima, u turističkim zajednicama u Vukovarsko-srijemskoj županiji zaposleno je ukupno 16 djelatnika.

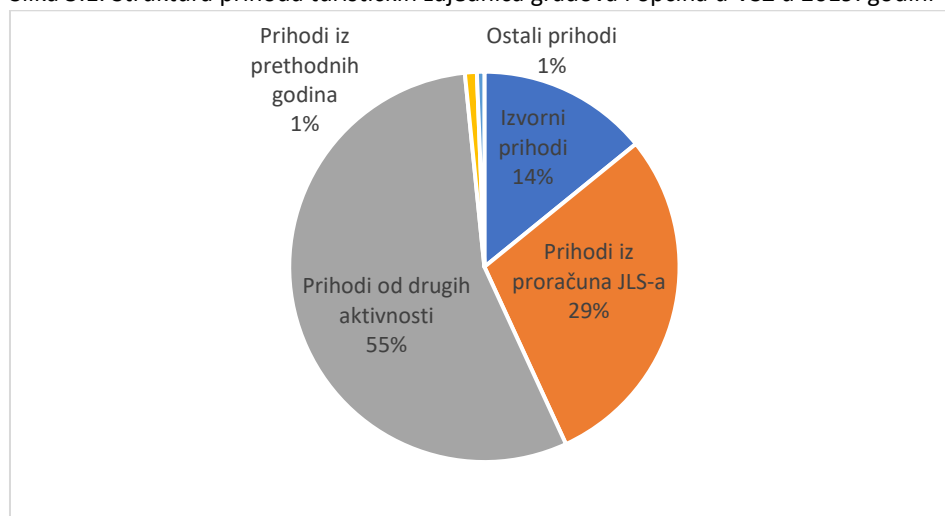
Tablica 5.1. Broj zaposlenih u sustavu turističkih zajednica

Turistička zajednica	Broj zaposlenih
TZ Vukovarsko-srijemske županije	3
TZ grada Vinkovaca	3
TZ grada Vukovara	4
TZ grada Županja	1
TZ grada Iloka	1
TZ općine Nijemci	3
TZ općine Babina Greda	1
UKUPNO	16

Izvor: turističke zajednice

Kad je riječ o prihodima sustava turističkih zajednica, važno se osvrnuti na 2019. godinu, kao godinu prije krize uzrokovane pandemijom COVID-19.

Slika 5.1. Struktura prihoda turističkih zajednica gradova i općina u VSŽ u 2019. godini

Izvor: podaci turističkih zajednica

Ukupni prihodi turističkih zajednica općina i gradova u 2019. godini iznosili su oko 9,2 milijuna kuna, pri čemu se najveći dio odnosi na prihode iz drugih aktivnosti. Ovdje je riječ o sredstvima iz EU fondova u gradu Vukovaru (4,7 milijuna kuna). Od izvornih prihoda koji su 2019. godine iznosili oko 1,3 milijuna kuna, tri četvrtine (75%) odnosi se na prihode od turističke članarine, a tek četvrtina na prihode od boravišnih pristojbi (25%).

Prihodi od proračuna jedinica lokalne samouprave u prihodima turističkih zajednica gradova i općina na području Županije bili su oko 2,7 milijuna kuna i u ukupnim su prihodima sudjelovali s oko 29%.

Kad je riječ o rashodima u 2019. godini najveći se dio odnosio na 'dizajn vrijednosti' (70%). Riječ je o rashodima koji su uključivali poticanje i sudjelovanje u uređenju grada/općine/mjesta, rashodima za manifestacije, razvoju novih proizvoda, *online* i *offline* komunikaciji te smeđoj signalizaciji. Međutim, gledajući ukupni iznos od oko 6,5 milijuna kuna, važno je spomenuti da aktivnosti obuhvaćene 'dizajnom vrijednosti' uključuju i projekt EU fonda (promocija Arheološkog parka Vučedol) s oko 5 milijuna kuna, što je značajno utjecalo na odnose prihoda i rashoda po vrstama.

Tablica 5.2. Struktura rashoda turističkih zajednica gradova i općina u VSŽ, 2019. godina

Vrste prihoda	Iznos	Udio
Administrativni rashodi	1.731.100,00	18,81
Dizajn vrijednosti	6.464.000,00	70,23
Komunikacija vrijednosti	468.040,00	5,09
Distribucija i prodaja vrijednosti	148.665,00	1,62
Interni marketing	73.000,00	0,79
Marketinška infrastruktura	136.800,00	1,49
Posebni programi	136.800,00	1,49
Ostalo	45.775,00	0,50
SVEUKUPNO	9.204.180,00	100,00

Izvor: podaci turističkih zajednica

U studenom 2020. godine Ministarstvo turizma i sporta donijelo je novu metodologiju za izradu godišnjih programa rada i izvješća o izvršenju godišnjeg programa rada. Nova metodologija ujedno je usklađena s novim zakonom koji uređuje sustav turističkih zajednica, s ciljem uvođenja standardnog planiranja i izvješćivanja temeljenu na strukturi zadaća na različitim razinama sustava.

Prema toj metodologiji lokalne turističke zajednice koje pripadaju istoj regionalnoj turističkoj zajednici dužne su, u postupku donošenja planova, međusobno se usklađivati i koordinirati, a regionalne se u postupku donošenja planova međusobno usklađuju i koordiniraju s Hrvatskom turističkom zajednicom.

Metodologija jasno daje smjernice za planiranje prihoda i rashoda. Prihodi se planiraju prema: izvornim prihodima (turistička pristojba i članarina), prihodi iz proračuna općine/grada/županije i državnog proračuna, prihodi iz sustava turističkih zajednica, prihodi iz EU fondova, prihodi od gospodarske djelatnosti, preneseni prihodi iz prethodne godine i ostali prihodi.

Za sve aktivnosti koje se planiraju provesti potrebno je navesti cilj i opis, nositelja i partnere, iznos i rokove realizacije. Svaka razina turističkih zajednica (nacionalna, regionalna i lokalna) shodno svojim zadaćama ima različitu strukturu planiranja aktivnosti prema zadacima.

Struktura planiranja razlikuje se od dosadašnjeg načina planiranja. Primjerice, lokalna turistička zajednica ima sljedeće aktivnosti:

Istraživanje i strateško planiranje	Uključuje: izradu strateških/operativnih/komunikacijskih/akcijskih dokumenata, istraživanje i analize s tržišta, mjerenje učinkovitosti promotivnih aktivnosti
Razvoj turističkih proizvoda	Uključuje: identifikaciju i vrednovanje resursa te strukturiranje turističkih proizvoda, sustave označavanja kvalitete turističkog proizvoda, podršku razvoju turističkih događanja, turističku infrastrukturu, prihode turističkoj industriji
Komunikacija i oglašavanje	Uključuje: sajmove, posebne prezentacije i poslovne radionice, suradnju s organizatorima putovanja, kreiranje promotivnog materijala, internetske stranice, kreiranje i upravljanje bazama turističkih podataka, turističko-informativne aktivnosti
Destinacijski menadžment	Uključuje: turistički informacijski sustavi i aplikacije/eVisitor, upravljanje kvalitetom u destinaciji, poticanje na očuvanje i uređenje okoliša
Članstvo u strukovnim organizacijama	Uključuje: međunarodne i domaće strukovne i sl. organizacije
Administrativni poslovi	Uključuje: plaće, materijalne troškove i tijela turističke zajednice
Rezerva	Uključuje rezervu do 5% za potrebe osiguranja likvidnosti u izvanrednim okolnostima te financiranja neplaniranih aktivnosti
Pokrivanje manjka prihoda iz prethodne godine	Od planiranih redovitih prihoda za narednu godinu određeni dio se rezervira za pokrivanje manjka prethodne godine

Izvor: Metodologija i obavezatne upute za izradu godišnjeg programa rada i izvješća o izvršenju godišnjeg programa rada, Ministarstvo turizma i sporta, 2020.

Planirani prihodi turističkih zajednica gradova i općina za 2021. godinu iznose oko 5,1 milijun kuna, a za županijsku turističku zajednicu 1,79 milijuna kuna. Njihova struktura je sljedeća:

Tablica 5.3. Struktura prihoda sustava turističkih zajednica u Vukovarsko-srijemskoj županiji

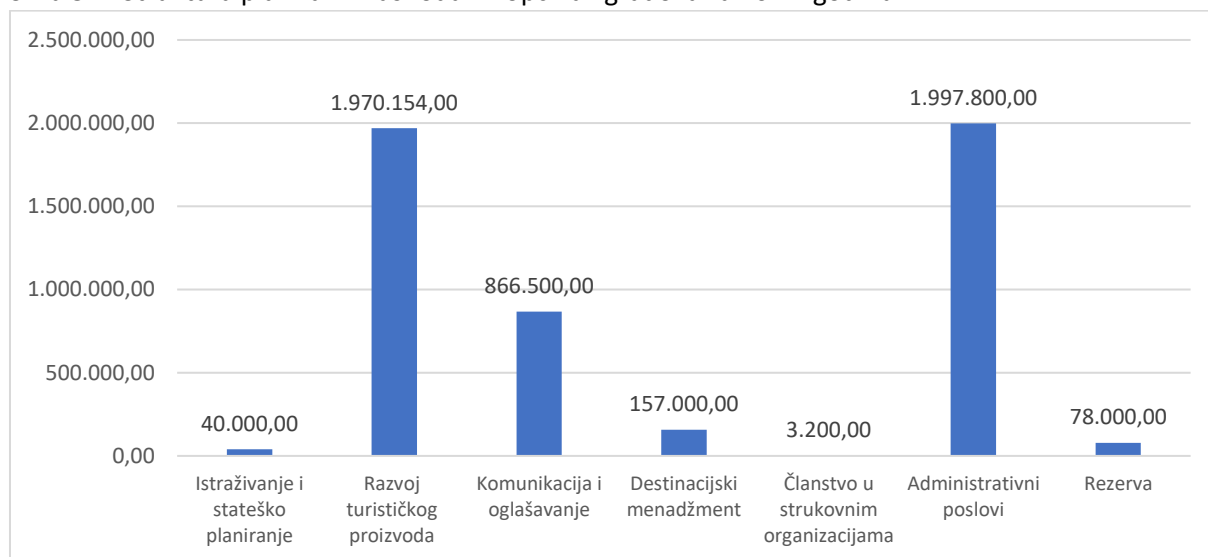
VRSTE PRIHODA	TZ gradova i općina		TZ Županije	
	Udio		Udio	
Izvorni prihodi	988.000,00	19,3	193.625,00	10,8
<i>Turistička pristojba</i>	233.000,00	23,6	40.000,00	20,7
<i>Članarina</i>	755.000,00	76,4	153.625,00	79,3
Prihodi iz proračuna općine/grada/županije i državnog proračuna	3.157.500,00	61,8	485.000,00	27,1
Prihodi od sustava turističkih zajednica	490.000,00	9,6	810.000,00	45,3
Prihodi iz EU fondova	23.000,00	0,4	161.375,00	9,0
Prihodi od gospodarske djelatnosti	82.000,00	1,6	0,00	0,0
Preneseni prihodi iz prethodne godine	340.154,00	6,7	140.000,00	7,8
Ostali prihodi	32.000,00	0,6	0,00	0,0
SVEUKUPNO	5.112.654,00	100,0	1.790.000,00	100,0

Izvor: podaci turističkih zajednica

Struktura prihoda turističkih zajednica općina i gradova pokazuje kako se najvećim dijelom (61,8%) financiraju iz prihoda proračuna općine/grada/županije i državnog proračuna. Kad je riječ o izvornim

prihodima, oni sudjeluju u ukupnim prihodima s oko 19% i najvećim dijelom dolaze iz članarina. Županijska turistička zajednica, s obzirom na drugačiji način financiranja propisan Zakonom, skoro polovicu ostvaruje kroz prihode od sustava turističkih zajednica. Kad je riječ o izvornim prihodima, oni uglavnom (79,3%) dolaze iz članarina. Planirani rashodi za 2021. godinu, prema novoj metodologiji, prikazani su na Slici 5.2.

Slika 5.2. Struktura planiranih rashoda TZ općina i gradova za 2021. godinu

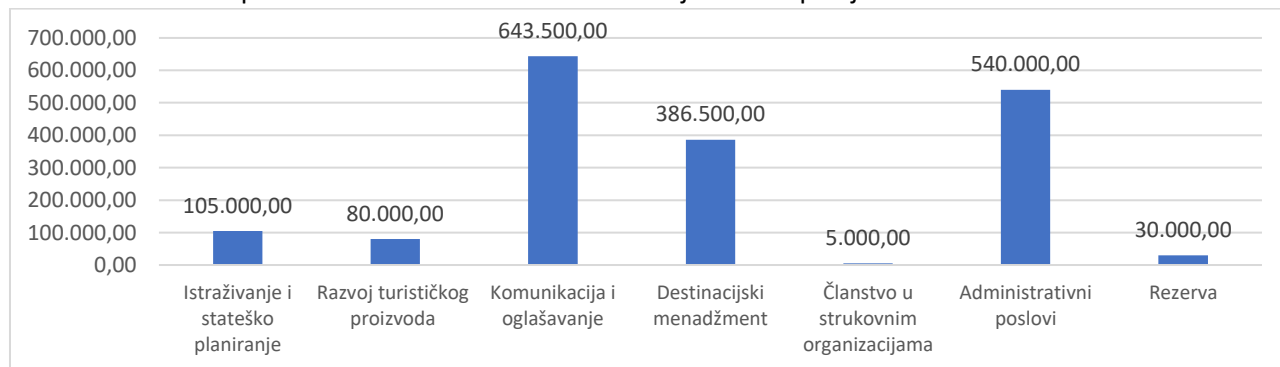

Izvor: podaci turističkih zajednica

Vidljivo je da se najveći dio planira za razvoj turističkih proizvoda, pri čemu je važno spomenuti da je ovdje najviše planiranih sredstava (78,6%) za podršku razvoju turističkih događanja (manifestacije). U strukturi planiranih rashoda za komunikacije i oglašavanje turističkih zajednica općina i gradova gotovo polovicu (45%) čine izdvajanja za turističko-informativne aktivnosti, nastupi na sajmovima, posebne prezentacije i poslovne radionice planirane u visini od oko 15,6%, na kreiranje promotivnog materijala i internetske stranice planira se izdvojiti ukupno na razini svih TZ općina i gradova po 120 tisuća kuna.

Županijska turistička zajednica, koja s obzirom na zadatke koja obavlja ima nešto drugačije planiranu strukturu rashoda za 2021. godinu, raspolaže s ukupno oko 1,8 milijuna kuna. Struktura planiranih rashoda je sljedeća:

Slika 5.3. Struktura planiranih rashoda TZ Vukovarsko-srijemske županije

Izvor: podaci turističkih zajednica

6. INDEKS TURISTIČKE RAZVIJENOSTI

Indeks turističke razvijenosti temelji se na pokazateljima dostupnima na godišnjoj razini za sve gradove i općine u Hrvatskoj i ujedno je riječ o pokazateljima pogodnima za ukazivanje na ne elemente turističke razvijenosti koje je nemoguće ili teško kvantificirati. Primjerice, ukupan broj dolazaka turista u neko područje može poslužiti i kao pokazatelj atraktivnosti nekog prostora za turistička putovanja, a ukupan broj postelja na potencijal neke sredine za razvoj turizma. Pokazatelj o ukupnom broju zaposlenih osoba u sektoru turizma i njegovom udjelu u ukupnoj zaposlenosti pokazatelj je važnosti turizma za stvaranje radnih mjesta, posebno u kontinentalnoj Hrvatskoj. Temeljem ispitivanja relevantnosti podataka i testiranje modela definirani su ponderi odabranih pokazatelja i napravljen model izračuna kompozitnog indeksa turističke razvijenosti čime je dobivena analitičko-informacijska podloga za provođenja mjera sektorske politike s područja turizma. Indeks turističke razvijenosti može služiti kao instrument za podizanje učinkovitosti sustava turističkih zajednica, posebno u gradovima i općinama koje raspolažu prirodnom ili antropogenom resursnom osnovom, ali su njihove turističke zajednice zbog slabog turističkog prometa financijske podkapacitirane. Takvi prostori mogu se financijski poticati ili se potiče njihovo udruživanje u turističke zajednice područja, a sve s ciljem razvoja i podizanja kvalitete turističke ponude.

Dvije daleko najsnažnije turističke destinacije u Vukovarsko-srijemskoj županiji su grad Vukovar sa 70.427 i grad Vinkovci s 50.075 noćenja u 2019. godini, slijede grad Ilok s 9.145 i Županja s 5.742 noćenja u 2019., dok nijedna od ostalih jedinica lokalne samouprave nije ostvarila više od 500 noćenja. Budući da su i ostali pokazatelji turističke razvijenosti u gradovima Vukovaru i Vinkovcima bili razmjerno visoki, ova su dva grada uvrštena u II. razred prema indeksu turističke razvijenosti kao podlozi za upravljanje turizmom u prostoru i dodjelu potpora za turističke projekte koju je za Ministarstvo turizma i sporta izradio Institut za turizam iz Zagreba. Gradovi Ilok i Županja, u kojima su ti pokazatelji znatno niži, ali još uvijek razmjerno visoki za kontinentalnu Hrvatsku, su prema indeksu turističke razvijenosti uvršteni u III. razred. Usprkos malog broja noćenja, zbog manjeg broja stanovnika u odnosu na raspoložive smještajne kapacitete, te visok udio djelatnosti turizma i ugostiteljstva u zaposlenosti, u III. razred je prema indeksu turističke razvijenosti uvrštena i općina Nijemci. U svim ostalim jedinicama lokalne samouprave u Županiji, pokazatelji turističke razvijenosti su znatno niži, tako da su grad Otok i još 15 općina, uključujući i općinu Babina Greda u kojoj je ustrojena turistička zajednica, ali ne postoje registrirani smještajni kapaciteti niti registrirana noćenja, uvršteni prema indeksu turističke razvijenosti u IV. razred. Preostalih devet općina uvršteni su u razred 0, koji se odnosi na prostore gotovo bez turističkih aktivnosti.

Tablica 6.1 OSNOVNI PODACI RELEVANTNI ZA INDEKS TURISTIČKE RAZVIJENOSTI ZA JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI
2019. I 2020. GODINE

GRAD / općina	Broj stanovnika		Broj svih postelja		Broj postelja u hotelima i sličnim objektima		Broj dolazaka / turista		Broj noćenja		Broj zaposlenih u turizmu i ugostiteljstvu		Postelje na 100 stanovnika		Postelje u hotelima i sličnim objektima na 100 stanovnika		Dolasci / turisti po stanovniku		Noćenja po stanovniku		Udio zaposlenih u tur. i ug. u ukupnom broju zaposlenih	
	popis	procjena	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020	2019	2020
	2011	2019																				
ILOK	6.767	5.256	169	172	71	71	6.292	2.786	9.145	4.169	6	6	3,22	3,27	1,35	1,35	1,20	0,53	1,74	0,79	0,44%	0,44%
OTOK	6.343	5.056	0	0	0	0	0	0	0	0	14	14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,19%	2,19%
VINKOVCI	35.312	33.489	893	951	427	427	25.989	11.250	50.075	23.187	303	303	2,67	2,84	1,28	1,28	0,78	0,34	1,50	0,69	2,14%	2,14%
VUKOVAR	27.683	22.401	952	1.010	110	110	44.677	15.422	70.427	22.697	181	181	4,25	4,51	0,49	0,49	1,99	0,69	3,14	1,01	2,36%	2,36%
ŽUPANJA	12.090	9.558	94	100	0	0	2.874	1.759	5.742	3.969	25	25	0,98	1,05	0,00	0,00	0,30	0,18	0,60	0,42	0,93%	0,93%
Andrijaševci	4.075	3.748	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
Babina Greda	3.572	2.806	0	0	0	0	0	0	0	0	4	4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,98%	1,98%
Bogdanovci	1.960	1.525	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,49%	1,49%
Borovo	5.056	4.051	2	2	0	0	31	10	56	57	0	0	0,05	0,05	0,00	0,00	0,01	0,00	0,01	0,01	0,00%	0,00%
Bošnjaci	3.901	3.097	22	28	0	0	289	201	760	644	0	0	0,71	0,90	0,00	0,00	0,09	0,06	0,25	0,21	0,00%	0,00%
Cerna	4.595	3.834	12	12	0	0	127	67	309	131	1	1	0,31	0,31	0,00	0,00	0,03	0,02	0,08	0,03	0,16%	0,16%
Drenovci	5.174	3.985	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
Gradište	2.773	2.255	4	4	0	0	343	128	457	157	0	0	0,18	0,18	0,00	0,00	0,15	0,06	0,20	0,07	0,00%	0,00%
Gunja	3.732	2.769	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
Ivankovo	8.006	6.870	22	22	0	0	370	134	833	316	0	0	0,32	0,32	0,00	0,00	0,05	0,02	0,12	0,05	0,00%	0,00%
Jarmina	2.458	2.194	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
Lovas	1.214	910	28	28	0	0	74	27	149	55	0	0	3,08	3,08	0,00	0,00	0,08	0,03	0,16	0,06	0,00%	0,00%
Markušica	2.555	2.009	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
Negoslavci	1.463	1.194	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,11%	4,11%
Nijemci	4.705	3.524	149	41	120	0	171	300	301	668	7	7	4,23	1,16	3,41	0,00	0,05	0,09	0,09	0,19	1,92%	1,92%
Nuštar	5.793	5.121	20	26	0	0	153	28	442	48	9	9	0,39	0,51	0,00	0,00	0,03	0,01	0,09	0,01	1,66%	1,66%
Privlaka	2.954	2.332	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
Stari Jankovci	4.405	3.385	4	6	0	0	90	48	200	81	0	0	0,12	0,18	0,00	0,00	0,03	0,01	0,06	0,02	0,00%	0,00%
Stari Mikanovci	2.956	2.509	4	4	0	0	5	0	5	0	0	0	0,16	0,16	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
Štitar	2.129	1.598	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,44	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
Tompojevci	1.565	1.080	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
Tordinci	2.032	1.632	14	18	0	0	497	71	919	143	6	6	0,86	1,10	0,00	0,00	0,30	0,04	0,56	0,09	3,41%	3,41%
Tovarnik	2.775	1.966	10	10	0	0	61	60	232	221	5	5	0,51	0,51	0,00	0,00	0,03	0,03	0,12	0,11	1,15%	1,15%
Trpinja	5.572	4.535	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
Vođinci	1.966	1.747	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
Vrbanja	3.940	3.053	12	12	0	0	121	67	411	211	5	5	0,39	0,39	0,00	0,00	0,04	0,02	0,13	0,07	0,85%	0,85%

Izvor: Državni zavod za statistiku i sustav eVisitor

Dosadašnja iskustva u Hrvatskoj pokazala su da se usprkos formalne nadležnosti županijskih turističkih zajednica u općinama i gradovima koji nisu u sustavu lokalnih turističkih zajednica gotovo ništa ne ulaže u resursnu osnovu, a često se ne registriraju niti noćenja. Niska razina turističkih aktivnosti i mala ulaganja u turističku i prateću infrastrukturu znakovita su i za turističke zajednice gradova i općina niže razine turističke razvijenosti. Zbog toga Ministarstvo turizma i sporta aktivno potiče osnivanje turističkih zajednica područja, koje bi obuhvatile više jedinica lokalne samouprave u turistički slabije razvijenim prostorima, koji čine logične cjeline s aspekta razvoja turističkog proizvoda. Na taj način bi jedinice lokalne samouprave, u kojima se nalaze sjedišta takvih turističkih zajednica, došle u mogućnost raspolaganja izdašnjim financijskim sredstvima i širim kadrovskim potencijalima, a one koje nisu bile u sustavu turističkih zajednica bolju perspektivu ulaganja, barem, u najosnovnije turističke sadržaje u prostoru i poticaje za inicijalni turistički razvoj.

Naime, za razliku od lokalnih turističkih zajednica u turistički slabije razvijenim područjima, koja uglavnom ne raspolažu financijskim, organizacijskim i kadrovskim potencijalima za značajnije razvojne iskorake, turističke zajednice područja uslijed obuhvata više općina i gradova imaju na raspolaganju znatno veća sredstva temeljena na članarinama i boravišnoj pristojbi, pa tako i veće mogućnosti za realizaciju turističkih projekata. Stoga je Ministarstvo turizma i sporta uspostavilo sustav poticanja za udruživanje jedinica lokalne samouprave u turističke zajednice područja, koje se najvećim dijelom odnosi na kontinentalni dio Hrvatske, a tako i na prostor Vukovarsko-srijemske županije.²

---

² Prema podacima iz 2020. godine od ukupno 556 jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj lokalne turističke zajednice ima 110 gradova i 138 općina, 16 gradova i 86 općina udruženi su u 19 turističkih zajednica područja, a samo se gradovi Glina i Otok i 204 općine nalaze izvan sustava lokalnih turističkih zajednica. Od toga se čak 178 općina odnosi na kontinentalni dio Hrvatske, a samo na pet slavonskih županija 84 općine.

Proces udruživanja općina i gradova u turističke zajednice područja zadnjih je nekoliko godina doživio veliku ekspanziju, tako da se broj turističkih zajednica područja u svega nekoliko godina udvostručio. U 2020. godini bilo ih je 19, a jedinica lokalne samouprave u njihovom sastavu više od 100. U ovoj godini očekuje se osnivanje više novih turističkih zajednica područja, kojima se teži obuhvatiti sve gradove i općine unutar pojedinih županija. Najdalje u tom procesu otišle su Požeško-slavonska županija, u kojoj je djelovanjem lokalnih turističkih zajednica pokriveno svih pet gradova i pet općina, te Bjelovarsko-bilogorska županija u kojoj, od ukupno pet gradova i 18 općina, djelovanjem lokalnih turističkih zajednica nije pokrivena samo jedna općina. Slične inicijative pokrenule su i mnoge druge kontinentalne županije, pa tako i Vukovarsko-srijemska.

Osim formalnog udruživanja, koje podrazumijeva ukidanje turističkih zajednica gradova i općina u prostorima za koje se osnivaju turističke zajednice područja, postoji i mogućnost neformalnog udruživanja više jedinica lokalne samouprave, pri čemu postojeće lokalne turističke zajednice zadržavaju svoj identitet. Takav oblik udruživanja uglavnom se odnosi na primorska područja u kojima zbog snažno razvijenog turizma svi gradovi i gotovo sve općine imaju vlastite turističke zajednice, ali postoji potreba suradnje zbog intenzivnih međusobnih veza, odnosno raspolaganja istim prostornim resursima. Najpoznatiji takav primjer je turistička zajednica otoka Krka u koju je udruženo svih sedam jedinica lokalne samouprave na otoku Krku, koje imaju vlastite lokalne turističke zajednice, a slične inicijative postoje i na otoku Hvaru, na području Južne i Sjeverozapadne Istre i sl.

Sličnih inicijativa ima i u kontinentalnoj Hrvatskoj, pa tako i jedna u Slavoniji, a odnosi se na inicijativu stvaranja Turističke zajednice područja 'Moja lijepa Slavonija kraj Save'. Ona bi trebala obuhvatiti gradove Slavonski Brod i Novu Gradišku i još deset općina u Brodsko-posavskoj županiji te grad Županju i još sedam općina uz rijeku Savu u Vukovarsko-srijemskoj županiji. U ovu inicijativu u posavskom dijelu Vukovarsko-srijemske županije nije uključena samo općina Vrbanja, a nije uključeno ni preostalih 16 općina u Brodsko-posavskoj županiji, od kojih su mnoge locirane razmjerno blizu rijeke Save. Iako zbog povezanosti uvjetovane orijentacijom na rijeku Savu ima osnova za suradnju navedenih gradova i općina, treba istaknuti da se radi o jedinstvenom prijedlogu udruživanja gradova i općina iz dvije županije, što, s obzirom na nadležnost dvaju županijskih turističkih zajednica s različitim programskim prioritetima i planovima, može otežati upravljanje nad tim prostorom.

Slika 6.1. PROSTORNI OBUHVAT PREDLOŽENE TURISTIČKE ZAJEDNICE PODRUČJA 'MOJA LIJEPA SLAVONIJA KRAJ SAVE'

Autor karte: Zoran Klarić (podloga Državni zavod za statistiku)

Dodatni problemi u funkcioniranju ove potencijalne turističke zajednice područja 'Moja lijepa Slavonija kraj Save' proizlaze iz njene veličine i prostornog diskontinuiteta. Naime, udaljenost između sjedišta općina Stara Gradiška i Gunja kao najudaljenijih iznosi čak 166 km, što nije slučaj ni s jednom turističkom zajednicom područja u Hrvatskoj, a zbog činjenice da ovoj inicijativi nisu pristupile općine Nova Kapela i Velika Kapanica s formalnim izlazom na Savu, prostor zamišljene turističke zajednice područja je na dva dijela prekinut. Istodobno su ovu inicijativu izvorno podržali i grad Nova Gradiška te općine Gornja Vrba, Cerna i Gradište bez izlaza na Savu, što je utjecalo na odluku Ministarstvo turizma i sporta da ne podrži osnivanje ove turističke zajednice područja. Prema zadnjim informacijama grad Nova Gradiška više nije zainteresiran za sudjelovanje u inicijativi, već teži udruživanju u turističku zajednicu područja koja bi uključila općinu Cernik u podnožju Psunja s vlastitom turističkom zajednicom, a eventualno i neke druge općine u bližoj okolici Nove Gradiške.

Paralelno s odustajanjem od inicijative za osnivanjem neformalne turističke zajednice područja 'Zlatna Slavonija kraj Save', u Vukovarsko-srijemskoj županiji pokrenute su inicijative za osnivanjem dviju manjih formalnih turističkih zajednica područja. Jedna se odnosi na turističku zajednicu područja 'Cvelferije', koja bi trebala uključiti općine Gunja, Drenovci i Vrbanja u Županjskoj Posavini, a druga na turističku zajednicu područja 'Virgrad', koja bi uključila grad Otok i općinu Bošnjaci. No, općina Vrbanja za sada ne pokazuje želju za priključenjem Turističkoj zajednici područja 'Cvelferija', dok se u slučaju eventualnog stvaranja TZ 'Virgrad' javlja problem presijecanja područja Županjske Posavine na dva dijela te vezivanja općine Bošnjaci uz 20 kilometara udaljeni Otok, umjesto uz svega pet kilometara udaljenu Županju, na koju je općina Bošnjaci prirodno orijentirana.

Istodobno postoji interes i za udruživanjem grada Otoka s općinom Nijemci u potencijalnu turističku zajednicu područja 'Bosut', što je uvjetovano njihovom međusobnom blizinom i povezanosti preko rijeke Bosut kao ključne odrednice u prostoru. Sklonost ka udruživanju s općinom Nijemci u određenoj mjeri pokazuje i općina Vrbanja, kao jedina općina Županjske Posavine koja nije uključena u inicijativu 'Moja lijepa Slavonija kraj Save', koja, kao i općina Nijemci, obuhvaća velike prostore Spačvanskih šuma. U ostalim dijelovima Vukovarsko-srijemske županije, odnosno u područjima koja prirodno gravitiraju gradovima Vukovaru i Vinkovcima, za sada nije bilo inicijativa za sličnom vrstom udruživanja. Ipak, Turistička zajednica grada Vinkovaca generalno je zainteresirana za preustroj u turističku zajednicu područja koje bi obuhvatila i okolne općine koje gravitiraju Vinkovcima, posebice najbliže općine Nuštar i Andrijaševci.

7. ZAKONSKI OKVIR

Turističke zajednice, prema Zakonu o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (NN 52/29 i NN 42/20) trebale bi djelovati po modelu destinacijskih menadžment organizacija, odnosno, organizacija koje okupljaju dionike iz javnog, privatnog i civilnog sektora radi strateškog i operativnog upravljanja destinacijom i ostvarivanje zajedničke, prethodno, usuglašene, vizije.

Sustav turističkih zajednica, po tom modelu, čine: 1) lokalna turistička zajednica kao destinacijska menadžment kompanija za područje jedne ili više jedinica lokalne samouprave, otoka, rivijera ili slične prostorne cjeline, 2) regionalna turistička zajednica osnovana kao regionalna destinacijska menadžment organizacija za područje jedne ili više jedinica područne (regionalne) samouprave, 3) Turistička zajednica grada Zagreba i 4) Hrvatska turistička zajednica.

Kada se turističke zajednice (bilo lokalne ili regionalne) osnivaju za područje više jedinica lokalne samouprave, dužne su voditi se načelom teritorijalne pripadnosti istoj regionalnoj turističkoj zajednici. Isto tako, prema Zakonu, kada se turističke zajednice osnivaju za područje više jedinica lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave, dužne su voditi se načelom prostorno funkcionalne cjelovitosti te mogućnostima financiranja za ostvarivanje zadaća turističke zajednice. Također je važno naglasiti kako, prema Zakonu, kada se turističke zajednice osnivaju za područje više jedinica lokalne odnosno područne (regionalne) samouprave, Ministarstvo turizma i sporta daje suglasnost za osnivanje, na prijedlog povjerenstva koje imenuje ministar nadležan za poslove turizma.

Zajednički ciljevi turističkih zajednica su:

- razvoj i marketing destinacije kroz koordiniranje ključnih aktivnosti turističkog razvoja, u skladu s dokumentima kojima se definira nacionalna strategija razvoja turizma,
- osiguravanje cjelovitije zastupljenosti specifičnih lokalnih/regionalnih interesa kroz jačanje lokalne/regionalne inicijative i povezivanje dionika na lokalnom/regionalnom nivou radi stvaranja međunarodno konkurentnih turističkih proizvoda i
- poboljšanje uvjeta boravka turista u destinaciji te razvijanje svijesti o važnosti i gospodarskim, društvenim i drugim učincima turizma (potreba važnost očuvanja i unapređenja svih elementa turističke resursne osnove određene destinacije – posebno zaštita okoliša te prirodne i kulturne baštine prema načelima održivog razvoja.

Posebitost posljednjeg i aktualnog Zakona o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma je udruživanje turističkih zajednica (koje se definira u Glavi VI. spomenutog Zakona) čime se potiču udruživanja s glavnim ciljem kvalitetnije provedbe aktivnosti kojima se bave. Tako se lokalne i regionalne turističke zajednice te jedinice lokalne samouprave, ako za područje jedinice lokalne samouprave nije osnovana turistička zajednica, mogu međusobno sporazumom udružiti radi zajedničkog provođenja jedne ili više aktivnosti usmjerenih razvijaju turističkih proizvoda i promociji destinacije tako da zajedničkim aktivnostima djeluju kao jedna jedinstvena destinacija. Pri tome Zakon turističku destinaciju definira kao tržišno i turistički valoriziranu prostornu cjelinu, koja predstavlja cilj turističkih putovanja i obuhvaća područje jedne ili više jedinica lokalne ili područje (regionalne) samouprave.

One aktivnosti koje se definiraju kao zajedničke, turističke zajednice koje su sklopile predmetni sporazum ne smiju dodatno obavljati samostalno ili drugačije nego što je određeno sporazumom. Udruživanje se provodi uz prethodnu suglasnost Ministarstva turizma i sporta.

Ministarstvo turizma i sporta potiče udruživanje turističkih zajednica i osnivanje za područja više jedinica lokalne, odnosno regionalne samouprave kroz dodjelu financijskih sredstava. Za to je posebno osnovan Fond za udružene turističke zajednice u koje se slijevaju sredstva iz uplaćenih turističkih pristojbi i članarina.

Turističke zajednice na raspolaganju imaju formalno ili projektno (tzv. sporazumno) udruživanje.

Formalno udruživanje: formalno se mogu udružiti više lokalnih jedinica za područje više jedinica lokalne samouprave, otoka, rivijere i sličnih prostornih cjelina (prostorno-funkcionalna cjelovitost) i više regionalnih turističkih zajednica za područje više jedinica područne (regionalne) samouprave. Pri tome je važno voditi se načelom prostorno funkcionalne cjelovitosti, kako bi se mogle ostvarivati zadaće turističke zajednice. Tako osnovane turističke zajednice stječu pravnu osobnost nakon što se upišu u Upisnik turističkih zajednica, a temeljem suglasnosti Ministarstva turizma i sporta i na prijedlog Povjerenstva kojeg imenuje resorna ministrica.

Projektno (sporazumno) udruživanje: ovaj oblik udruživanja provodi se radi zajedničke provedbe jedne ili više aktivnosti vezane uz razvoj proizvoda ili promocija, također na način da se djeluje kao jedinstvena destinacija. Njime se ne stječe pravna sposobnost niti se upisuje u Upisnik turističkih zajednica. Ministarstvo turizma i sporta također daje prethodnu suglasnost za udruživanje. Ovim se načinom mogu udružiti lokalne i regionalne turističke zajednice te turističke zajednice i jedinice lokalne samouprave koje nemaju osnovanu turističku zajednicu za svoje područje.

Vezano uz financiranje udruženih turističkih zajednica, Vlada Republike Hrvatske je za 2020. godinu (NN 138/2020) donijela Uredbu o namjeni i načinu raspodjele sredstava Fonda za udružene turističke zajednice. Tom Uredbom 70% sredstva raspodijelilo se lokalnim i regionalnim turističkim zajednicama koje su bile upisane u Upisnik turističkih zajednica na dan 31. prosinac 2020. godine, a 30% za međusobno udružene sporazumom (bez pravne osobnosti).

Pravilnik o načinu trošenja sredstava Fonda za udružene turističke zajednice još nije donesen te se očekuje njegovo donošenje.

8. PRIJEDLOZI ZA UDRUŽIVANJE JLS-a i TZ-a NA PODRUČJU VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

Imajući u vidu da su osnovni ciljevi udruživanja jedinica lokalne samouprave u turističke zajednice područja valorizacija svih raspoloživih turističkih resursa i povezivanje prostornih cjelina sličnih značajki s turističkog stanovišta, uz vođenje računa o tradicionalnim vezama na lokalnoj razini, izdvajaju se dvije opcije udruživanja gradova i općina Vukovarsko-srijemske županije:

- **OPCIJA I:** prva opcija je udruživanje temeljeno na tradicionalnim vezama najznačajnijih urbanih središta u Županiji i okolnih područja koja im prirodno gravitiraju;
- **OPCIJA II:** druga na temelju aktualnog stanja organiziranosti sustava turističkih zajednica na lokalnoj razini.

OPCIJA I: TRI VEĆE TURISTIČKE ZAJEDNICE PODRUČJA

Prema prvoj opciji, umjesto postojećih šest lokalnih turističkih zajednica predlaže se ustrojavanje ukupno tri, a prema drugoj pet turističkih zajednica područja.

Slika 8.1. PRIJEDLOG PROSTORNE ORGANIZACIJE SUSTAVA TURISTIČKIH ZAJEDNICA U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI - OPCIJA TRI VELIKE TURISTIČKE ZAJEDNICE PODRUČJA

Autor karte: Zoran Klarić (podloga Državni zavod za statistiku)

Ova opcija uglavnom se poklapa s područjem obuhvata bivših velikih općina Vukovar, Vinkovci i Županija, što se ujedno odnosi i na tri osnovne prirodne cjeline u Vukovarsko-srijemskoj županiji - Istočni dio Hrvatskog Podunavlja, Vinkovačko područje uz rijeku Bosut i Županjsku Posavinu. Prostorne odrednice pogodne su i kao osnova za potencijalne nazive novih turističkih zajednica područja - npr. 'Vukovar - Ilok' ili 'Vukovar - Dunav', 'Vinkovci - Bosut' te 'Županija - Sava' ili 'Županjska Posavina'. Udruživanje u turističke područja temeljeno na obuhvatu nekadašnjih velikih općina se kao model koristi u mnogim dijelovima Hrvatske, posebice u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji u kojoj se obuhvat tri turističke zajednice područja 'Bilogora - Bjelovar', 'Darugar - Papuk' i 'Sjeverna Moslavina' skoro u potpunosti poklapa s područjima nekadašnjih velikih općina Bjelovar, Darugar i Garešnica. Na sličan način se i Turistička zajednica 'Imota' u Splitsko-dalmatinskoj županiji poklapa s područjem bivše velike općine Imotski, Turistička zajednica 'Četiri rijeke' u Karlovačkoj županiji s područjem bivše velike općine Duga Resa, dok Turistička zajednica područja 'Baranja' u Osječko-baranjskoj županiji obuhvaća sve jedinice lokalne samouprave u bivšoj velikoj općini Beli Manastir osim općina Bilje i Draž.

Ukoliko bi se ovaj model primijenio u Vukovarsko-srijemskoj županiji, u pretpostavljenu Turističku zajednicu područja 'Vukovar - Ilok' bili bi uvršteni gradovi Vukovar i Ilok i općine Trpinja, Borovo, Bogdanovci, Negoslavci, Tompojevci, Tovarnik i Lovas, u Turističku zajednicu 'Vinkovci - Bosut' gradovi Vinkovci i Otok i općine Stari Mikanovci, Vođinci, Ivankovo, Jarmina, Markušica, Tordinci, Andrijaševci, Nuštar, Stari Jankovci, Privlaka i Nijemci, a u Turističku zajednicu 'Županija - Sava' grad Županija i općine Cerna, Gradište, Babina Greda, Štitar, Bošnjaci, Vrbanja, Drenovci i Gunja. Uslijed brojnosti stanovništva i razmjerno visoke vrijednosti indeksa turističke razvijenosti gradova Vukovara i Vinkovaca turističke zajednice područja 'Vukovar - Ilok' i 'Vinkovci - Bosut' pripadale bi II razredu prema indeksu turističke razvijenosti kao i postojeće turističke zajednice gradova Vukovara i Vinkovaca, dok bi turistička zajednica 'Županija - Sava' pripadala III. razredu, kao i turistička zajednica grada Županje.

Prednost ovakvog modela udruživanja je potencijalno velika snaga sve tri potencijalne turističke zajednice područja temeljena na značajnim prihodima od turističkih članarina i boravišnih pristojbi koje bi one mogle ostvarivati. S obzirom na obuhvat velikih gradskih središta, takve bi turističke zajednice područja raspolagale i značajnim kadrovskim potencijalima, važnim za realizaciju turističkih projekata i njihovo financiranje iz vlastitih sredstava, uz pomoć potpora od strane Ministarstva turizma i sporta, te osobito iz fondova Europske unije. No, nedostatak ovakve organizacije je stavljanje u drugi plan grada Iloka, koji se već etablirao kao prepoznatljiva turistička destinacija, ali i općine Nijemci koja je zahvaljujući snažnoj lokalnoj inicijativi usprkos ograničenih sredstava napravila veliki razvojni iskorak u turizmu.

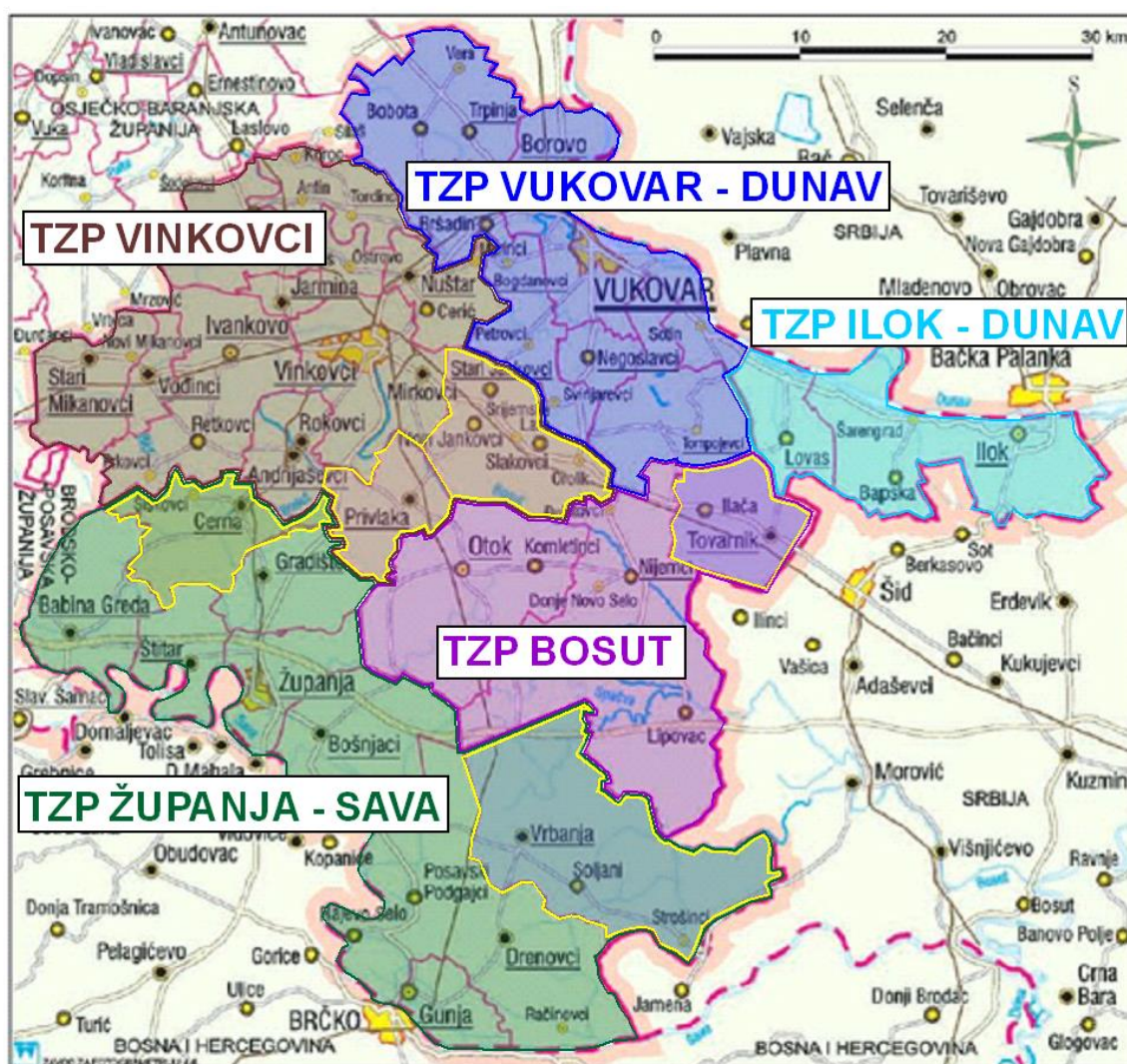
OPCIJA II: PET MANJIH TURISTIČKIH ZAJEDNICA PODRUČJA

Druga opcija u skladu s prethodnim zaključcima podrazumijeva stvaranje pet turističkih zajednica područja, dakle uz tri turističke zajednice sa sjedištima u Vukovaru, Vinkovcima i Županji još i dviju turističkih zajednica sa sjedištima u Iloku i Nijemcima. Imajući u vidu vezanost Iloka na rijeku Dunav, naziv nove turističke zajednice područja mogao bi biti npr. 'Ilok - Dunav', a u nju bi mogla ući i obližnja općina Lovas, u čijem je sastavu naselje Opatovac na Dunavu. Iako bi se zbog slične vezanosti Nijemaca na rijeku Bosut nova turistička zajednica područja sa sjedištem u Nijemcima mogla nazvati i 'Nijemci – Bosut', uslijed slabije turističke

prepoznatljivosti Nijemaca kao naselja u odnosu na Ilok, ali i u cilju privlačenja u novu turističku zajednicu i susjednog grada Otoka koji također izlazi na rijeku Bosut i stoga ima sličan turistički proizvod, bilo bi uputnije koristi samo naziv 'Bosut'. Turističkoj zajednici područja 'Bosut' bi se usprkos nekadašnjoj pripadnosti bivšoj velikoj općini Vukovar mogla priključiti i općina Tovarnik, jer je znatno bliža Nijemcima i uključuje hodočasničko mjesto Ilaču, koje rado posjećuju stanovnici Nijemaca i okolnih mjesta.

Pod pretpostavkom primjene druge opcije potencijalna 'velika' turistička zajednica područja 'Vukovar - Dunav' elaborirana u prethodnom prijedlogu bila bi umanjena za grad Ilok i općine Lovas i Tovarnik, potencijalna 'velika' turistička zajednica područja 'Vinkovci - Bosut' za grad Otok i općinu Nijemci, samo bi turistička zajednica područja 'Županja - Sava' imala isti obuhvat kao i u prvoj opciji. S obzirom na vrijednosti indeksa turističke razvijenosti turističke zajednice područja 'Ilok - Dunav' i 'Bosut' zadržale bi poziciju u III. razredu razvijenosti kao i postojeće turističke zajednice grada Iloka i općine Nijemci, neovisno o broju općina koje bi im se priključile.

Slika 8.2. PRIJEDLOG PROSTORNE ORGANIZACIJE SUSTAVA TURISTIČKIH ZAJEDNICA U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANJI - OPCIJA PET MANJIH TURISTIČKIH ZAJEDNICA PODRUČJA

Autor karte: Zoran Klarić (podloga Državni zavod za statistiku)

Iako je ovako predloženi obuhvat pet turističkih zajednica područja na području Vukovarsko-srijemske županije s prostornog stanovišta najkonzistentniji, svaka općina i grad ima pravo i ovlaštenja samostalno razmišljati o opcijama udruživanja u skladu sa svojim razvojnim prioritetima, sklonostima prema susjednim općinama i razmišljanjima o turizmu. Stoga nije isključeno da bi se npr. općina Tovarnik, u kojoj se nalazi rodna kuća čuvenog hrvatskog književnika Antuna Gustava Matoša, usprkos blizine Nijemaca mogla radije vezati uz Ilok ili Vukovar zbog jače orijentacije na kulturni turizam ili tradicionalnih veza prema Vukovaru odnosno Iloku. Istodobno bi se turističkoj zajednici područja 'Bosut' osim grada Otoka mogla pridružiti i općina Privlaka koja također izlazi na Bosut, ili općina Vrbanja koja trenutno nije sklona udruživanju s općinama Gunja i Drenovci, a obuhvaća velike prostore Spačvanskih šuma kao i grad Otok i općina Nijemci. Nema zapreka niti za neke druge kombinacije ukoliko pojedine općine zaključe da im više odgovaraju i ukoliko za to ima osnova, s obzirom na značajke turističkog proizvoda i međusobne veze između pojedinih općina.

I model udruživanja gradova i općina u turističke zajednice područja koji se temelji na aktualnom stanju organiziranosti sustava turističkih zajednica na lokalnoj razini i nužno ne slijedi tradicionalne veze i usmjerenost prema urbanim središtima višeg reda, raširen je i u drugim dijelovima Hrvatske. To je osobito izraženo u Krapinsko-zagorskoj županiji, u kojoj većina turističkih zajednica područja uključuje jedinice lokalne samouprave koje su nekada pripadale različitim bivšim velikim općinama. Tako turistička zajednica područja 'Srce Zagorja' sa središtem u Krapinskim Toplicama obuhvaća dijelove bivših općina Zabok i Pregrada, turistička zajednica područja 'Biser Zagorja' sa sjedištem u Tuheljskim Toplicama dijelove bivših velikih općina Klanjec i Zabok, a turistička zajednica 'Kumrovec - Desinić - Zagorska Sela' dijelove bivših velikih općina Klanjec i Pregrada. Turistička zajednica 'Kupa' sa sjedištem u Ozlju u Karlovačkoj županiji obuhvaća područje bivše velike općine Ozalj, ali i općine Draganić i Lasinja koje su pripadale bivšoj velikoj općini Karlovac, dok turističke zajednice područja 'Savsko-sutlanska dolina i brigi' u Zagrebačkoj i 'Dravski peski' u Koprivničko-križevačkoj županiji obuhvaćaju tek manje dijelove bivših općina Zaprešić i Đurđevac.

Tablica 8.1. USPOREDNI PRIKAZ PREDLOŽENIH OPCIIJA UDRUŽIVANJA TURISTIČKIH ZAJEDNICA I JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE

OPCIJA I		OPCIJA II	
TZ područja	obuhvat	TZ područja	obuhvat
TZ VUKOVARSKOG PODRUČJA (VUKOVAR - ILOK / / DUNAV)	TZ Grada Vukovara	TZ PODRUČJA VUKOVAR - DUNAV	TZ Grada Vukovara
	TZ Grada Iloka		Općina Trpinja
	Općina Trpinja		Općina Borovo
	Općina Borovo		Općina Bogdanovci
	Općina Bogdanovci		Općina Negoslavci
	Općina Negoslavci		Općina Tompojevci
	Općina Tompojevci	TZ PODRUČJA ILOK - DUNAV	TZ Grada Iloka
	Općina Lovas		Općina Lovas
	Općina Tovarnik	TZ VINKOVAČKOG PODRUČJA (VINKOVCI - BOSUT)	TZ Grada Vinkovaca
TZ Grada Vinkovaca	Općina Stari Mikanovci		
TZ Općine Nijemci	Općina Vođinci		
Općina Stari Mikanovci	Općina Ivankovo		
Općina Vođinci	Općina Jarmina		
Općina Ivankovo	Općina Markušica		
Općina Jarmina	Općina Tordinci		
Općina Markušica	Općina Andrijaševci		
Općina Tordinci	Općina Nuštar		
Općina Andrijaševci	Općina Stari Jankovci		
Općina Nuštar	Općina Privlaka		
Općina Stari Jankovci	TZ PODRUČJA BOSUT (NIJEMCI - BOSUT)		TZ Općine Nijemci
Općina Privlaka			Grad Otok
Grad Otok		Općina Tovarnik	
TZ PODRUČJA ŽUPANJSKE POSAVINE (ŽUPANJA - SAVA)	TZ Grada Županje	TZ PODRUČJA ŽUPANJSKE POSAVINE (ŽUPANJA - SAVA)	TZ Grada Županje
	TZ Općine Babina Greda		TZ Općine Babina Greda
	Općina Cerna		Općina Cerna
	Općina Gradište		Općina Gradište
	Općina Štitar		Općina Štitar
	Općina Bošnjaci		Općina Bošnjaci
	Općina Vrbanja		Općina Vrbanja
	Općina Drenovci		Općina Drenovci
	Općina Gunja		Općina Gunja

RAZRADA OPCIJE II – PET PODRUČNIH TURISTIČKIH ZAJEDNICA

Razrada opcije pet područnih turističkih zajednica, uz obilježja prostora i mogućnosti zajedničkog razvoja i rada na turističkim proizvodima, uzima u obzir indeks turističke razvijenosti.

Tablica 8.2. BROJ NOĆENJA I INDEKS TURISTIČKE RAZVIJENOSTI PREDLOŽENIH TURISTIČKIH ZAJEDNICA PODRUČJA 'VUKOVAR - DUNAV' I 'ILOK - DUNAV' 2019. I 2020. GODINE

GRAD / općina	Broj stanovnika 2019. godine	Broj noćenja		INDEKS TURISTIČKE RAZVIJENOSTI		RAZRED
		2019	2020	2019	2020	
Trpinja	4.535	0	0	0,00	0,00	0
Borovo	4.051	56	57	0,96	0,73	IV
VUKOVAR	22.401	70.427	22.697	23,30	20,09	II
Bogdanovci	1.525	0	0	4,04	2,65	IV
Negoslavci	1.194	0	0	4,85	3,46	IV
Tompojevci	1.080	0	0	0,00	0,00	0
VUKOVAR - DUNAV	34.786	70.483	22.754	21,15	19,35	II
Lovas	910	149	55	4,45	3,60	IV
ILOK	5.256	9.145	4.169	18,31	15,61	III
ILOK - DUNAV	6.166	9.294	4.224	16,77	15,45	III
VUKOVAR - ILOK	42.918	80.009	27.199	21,57	19,84	II

*) U predloženu TZ Vukovar - Ilok uključena je i općina Tovarnik

Izvor: Institut za turizam na temelju podataka Državnog zavoda za statistiku i sustava eVisitor

Iako bi na ovaj način ustrojene turističke zajednice sa sjedištem u Iloku i Nijemcima imale manju snagu od preostale tri veće turističke zajednice područja sa sjedištima u Vukovaru, Vinkovcima i Županji, njihovo ustrojavanje s obzirom na dosadašnje rezultate u razvoju turizma ima opravdanje. Štoviše, pozitivna iskustva Iloka i Nijemaca mogla bi pripomoći razvoju okolnih područja čiji razvojni potencijal nije dovoljno iskorišten, a pejzažno su slična i dijele slični turistički proizvod. To se osobito odnosi na grad Otok i projekt 'Vrata Spačvanskog bazena', ali i na općinu Lovas, koja nedovoljno koristi svoju turističku poziciju na Dunavu te na općinu Tovarnik koja nije u punoj mjeri iskoristila potencijale svetišta u Ilači i brend Antuna Gustava Matoša. Ti bi potencijali jače mogli doći do izražaja u manjim turističkim zajednicama sa sjedištima u Nijemcima i Iloku, nego u turističkim zajednicama područja sa sjedištem u Vukovaru ili Vinkovcima, za koje bi općine Lovas i Tovarnik i grad Otok predstavljali rubno područje, a njihov turistički proizvod tek dio ukupne turističke ponude. Stoga nije isključeno da bi se turističkoj zajednici 'Bosut' mogla pridružiti npr. i općina Privlaka koja također izlazi na rijeku Bosut pa i obližnja općina Stari Jankovci.

Kada je riječ o turističkoj zajednici općine Babina Greda treba napomenuti da je prvi registrirani smještajni objekt evidentiran tek unazad godine dana. Babina Greda nalazi se na svega petnaestak kilometara od grada Županje s kojom dijeli turistički proizvod rijeke Save, a zbog

svoje lokacije na zapadnom rubu Županije nije u mogućnosti privući još koju općinu u eventualnu turističku zajednicu područja koja bi sjedište imala u Babinoj Gredi.³

Tablica 8.3. BROJ NOĆENJA I INDEKS TURISTIČKE RAZVIJENOSTI PREDLOŽENIH TURISTIČKIH ZAJEDNICA PODRUČJA 'VINKOVCI' I 'BOSUT' 2019. I 2020. GODINE

GRAD / općina	Broj stanovnika 2019. godine	Broj noćenja		INDEKS TURISTIČKE RAZVIJENOSTI		RAZRED
		2019	2020	2019	2020	
Stari Mikanovci	2.509	5	0	0,95	0,83	IV
Vođinci	1.747	0	0	0,00	0,00	0
Ivankovo	6.870	833	316	4,15	3,03	IV
Jarmina	2.194	0	0	0,00	0,00	0
Markušica	2.009	0	0	0,00	0,00	0
Tordinci	1.632	919	143	10,68	7,11	IV
VINKOVCI	33.489	50.075	23.187	23,15	20,47	II
Andrijaševci	3.748	0	0	0,00	0,00	0
Nuštar	5.121	442	48	8,31	5,77	IV
Stari Jankovci	3.385	200	81	2,10	1,77	IV
Privlaka	2.332	0	0	0,00	0,00	0
VINKOVCI	65.036	52.474	23.775	20,77	19,47	II
OTOK	5.056	0	0	5,19	3,81	IV
Nijemci	3.524	301	668	14,75	8,48	III
Tovarnik	1.966	232	221	7,46	6,05	IV
BOSUT	10.546	533	889	12,91	8,39	III
VINKOVCI – BOSUT^{*)}	73.616	54.794	26.463	20,91	19,36	II

^{*)} U predloženu TZ Vinkovci – Bosut nije uključena općina Tovarnik

Izvor: Institut za turizam na temelju podataka Državnog zavoda za statistiku i sustava eVisitor

S tim u vezi, treba istaknuti da je zbog osnivanja turističkih zajednica područja ukinuto mnogo turističkih zajednica gradova i općina, ali to nije dovelo do ukidanja radnih mjesta u tim gradovima i općinama.⁴ Upravo suprotno, zahvaljujući većim prihodima turističkih zajednica područja pruža se mogućnost stvaranja novih radnih mjesta, pri čemu ona ne moraju biti u sjedištima takvih turističkih zajednica. Osim ukidanja mnogih turističkih zajednica općina i gradova kontinentalne Hrvatske, i u primorskom dijelu Hrvatske je u zadnjih desetak godina ukinuta većina turističkih zajednica mjesta u kojima su se ljudski resursi u velikoj mjeri trošili na administrativne poslove, a umjesto toga su ustrojani turistički uredi, čiji su se voditelji mogli

³ Prema podacima iz 2020. godine jedine turističke zajednice općina u Hrvatskoj s nižim indeksom turističke razvijenosti od Babine Grede bile su Lipovljani i Suhopolje, a niži indeks od pet, imale su još samo turistička zajednica grada Lepoglave te turističke zajednice općina Cernik, Nova Kapela i Krašić.

⁴ Osnivanje turističkih zajednica 'Srce Zagorja' i 'Biser Zagorja' dovelo je do ukidanja turističkih zajednica gradova Klanjca, Zaboka i Pregrade, a turističke zajednice područja 'Gorski kotar' do ukidanja turističkih zajednica gradova Čabra i Vrbovskog te općina Brod Moravice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora i Skrad, ali su u svim navedenim mjestima zadržani turistički uredi.

fokusirati primarno na turistički razvoj u svojim mjestima, odnosno općinama.⁵ Takve mogućnosti postoje i u Vukovarsko-srijemskoj županiji i to ne samo u slučaju Babine Grede, nego i drugih općina u kojima, zbog niske razine turističke razvijenosti, nema osnova za osnivanje samostalnih turističkih zajednica. To se u prvom redu odnosi na lokalitet 'Vrata Spačvanskog bazena' na području grada Otoka, na Gunju kao najveće naselje područja Cvelferije, a perspektivno i na Tovarnik, kada se rodna kuća Antuna Gustava Matoša u potpunosti privede turističkoj svrsi.

Tablica 8.4. BROJ NOĆENJA I INDEKS TURISTIČKE RAZVIJENOSTI PREDLOŽENE TURISTIČKE ZAJEDNICE PODRUČJA 'ŽUPANJA - SAVA' 2019. I 2020. GODINE

GRAD / općina	Broj stanovnika 2019. godine	Broj noćenja		INDEKS TURISTIČKE RAZVIJENOSTI		RAZRED
		2019	2020	2019	2020	
Cerna	3.834	309	131	6,11	4,10	IV
Gradište	2.255	457	157	3,71	2,52	IV
Babina Greda	2.806	0	0	4,64	3,25	IV
Štitar	1.598	0	0	0,00	1,31	IV
ŽUPANJA	9.558	5.742	3.969	12,97	10,94	III
Bošnjaci	3.097	760	644	4,72	4,55	IV
Vrbanja	3.053	411	211	7,71	5,70	IV
Drenovci	3.985	0	0	0,00	0,00	0
Gunja	2.769	0	0	0,00	0,00	0
ŽUPANJA - SAVA	32.955	7.679	5.112	10,96	10,34	III

Izvor: Institut za turizam na temelju podataka Državnog zavoda za statistiku i sustava eVisitor

Iako postoje neke ograde vezane uz uvrštavanje svih jedinica lokalne samouprave u turističke zajednice područja, treba istaknuti da čak i priključivanje općina s najnižom razinom turističke razvijenosti ima više prednosti nego njihovo izostavljanje, a takvu praksu, kroz dodjelu sredstava turističkim zajednicama područja ovisno o broju jedinica lokalne samouprave koje su u njih uključene, podržava i Ministarstvo turizma i sporta. Naime, osim što takvo udruživanje omogućuje stavljanje u turističku funkciju svih raspoloživih resursa i prikupljanje prihoda od članarina i boravišnih pristojbi, ono djeluje poticajno i na stvaranje novih turističkih sadržaja i prateće infrastrukture, što posredno utječe i na dizanje kvalitete boravka posjetitelja, ali i života domicilnog stanovništva.

Povrh toga, čak i u turistički posve nerazvijenim općinama postoji barem jedan spomenik sakralne ili arheološke baštine ili prirodna znamenitost koju vrijedi obilježiti interpretacijskim pločama, a kroz slikovita sela i očuvane prirodne krajolike prolaze biciklističke rute ili pješački putovi koje bi trebalo obilježiti. Ima i slučajeva i da neka turistički nerazvijena općina raspolaže

⁵ Danas u Hrvatskoj postoji svega 15 turističkih zajednica mjesta, pri čemu su nekadašnje turističke zajednice mjesta poput Savudrije u Istri, Medveje, Jadranova i Selca na Kvarneru ili Povlje na Braču preustrojene u turističke urede, odnosno turističko-informativne centre. Izdvojeni turistički uredi postoje i u turističkim zajednicama kontinentalnih općina kao u Rastokama kod Slunja, Plitvičkim jezerima ili Kopačevu u općini Bilje.

baštinom svjetskog značaja ili njome prolaze biciklističke rute najviše međunarodne razine.⁶ Pritom turisti, koji noće ili koriste prateće turističke usluge u susjednim gradovima ili općinama u kojima postoji turistička zajednica, a dio vremena su proveli u obilasku prirodnih i kulturno-povijesnih znamenitosti lociranih u općinama u okruženju koje nisu u sustavu turističkih zajednica, zapravo koriste njihove resurse, a da te općine i gradovi od toga nemaju nikakve koristi.

Imajući u vidu da iz prethodno navedenih razloga u većini općina koje nisu u sustavu turističkih zajednica postoji želja za udruživanjem, eventualno 'ostavljanje' samo nekih općina izvan sustava moglo bi izazvati nezadovoljstvo, a stoga i nepovoljne političke posljedice, zbog čega bi takve situacije trebalo izbjegavati. Da je stvaranje atraktivnih turističkih sadržaja moguće, čak i u prostorima koji nemaju značajnijih prirodnih i kulturno-povijesnih resursa niti se ističu osobito atraktivnim krajolicima, potvrđuje slučaj općine Tordinci u slavonskoj ravnici podalje od velikih rijeka, koja je samo zahvaljujući jednom atraktivnom turističkom objektu prema turističkoj razvijenosti izbila na visoko šesto mjesto u Vukovarsko-srijemskoj županiji, odmah do općine Nijemci.

Konačno, kroz pripadnost turističkoj zajednici područja za jedinice lokalne samouprave koje su bile izvan sustava turističkih zajednica otvara se mogućnost ulaganja u minimalne sadržaje, odnosno, razvoj turističkih proizvoda temeljen na cjelokupnom destinacijskom lancu vrijednosti. To konkretno znači aktivnije uključivanje, razvoj i povezivanje nekih dodatnih sadržaja i aktivnosti s područja jedinica lokalnih samouprava koje će se priključiti u područne turističke zajednice. Na taj način se može podići kvaliteta boravka u tim prostorima, ne samo za turiste, nego i za domicilne stanovnike te, po uzoru na uspješan primjer općine Tordinci, stvoriti poticajna atmosfera za pokretanje poduzetničkih pothvata u turizmu. Sve to može ujedno pripomoći i da se podigne kvaliteta turističke ponude Vukovarsko-srijemske županije u cjelini, a tako i kontinentalne Hrvatske kao još uvijek pretežito turistički nerazvijenog prostora.

---

⁶ Najbolji primjer su 'Ljelje' u susjednoj Osječko-baranjskoj županiji koje čine dio nematerijalne baštine UNESCO-a, smještene u turistički nerazvijenoj općini Gorjani koja nije u sustavu turističkih zajednica, pri čemu na području općine nema praktički nikakve informacije ili interpretacijske ploče vezane uz Ljelje. U Vukovarsko-srijemskoj županiji se kao sličan primjer mogu istaknuti turistički nerazvijene općine Borovo i Lovas kroz koje prolazi Međunarodna biciklistička EuroVelo 6 ruta 'Dunav'.

9. ULOGA UDRUŽENIH TURISTIČKIH ZAJEDNICA U RAZVOJU TURISTIČKIH PROIZVODA

Udružene turističke zajednice područja nositelji su razvoja turističkih proizvoda za područje koje obuhvaćaju, a uključivanjem jedinica lokalne samouprave dodatno jačaju svoje resurse. Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije brine o grupi poslova koji se odnose na strateško planiranje i razvoj, informatizaciju i istraživanje i marketing (koji uključuju i definiranje branding sustava i brend arhitekture, oglašavanje destinacijskog brenda, turističke ponude i proizvoda, odnose s javnošću: globalni i domaći PR i marketinške i poslovne suradnje) i u okviru tih zadataka brine o cijelom prostoru Županije.

Turističke zajednice područja poseban naglasak stavljaju upravo na one proizvode u čijem razvoju i promociji imaju glavnu ulogu, odnosno tamo gdje postoji najveća koncentracija resursa i atrakcija za razvoj upravo tih proizvoda. Isto tako, razvijaju i one proizvode u kojima nemaju noseću ulogu, ali također imaju atrakcije koje pridonose destinacijskom konceptu razvoja proizvoda tj. obogaćuju turistički proizvod u širem lancu vrijednosti.

Tablica 9.1. TURISTIČKI PROIZVODI I PODRUČNE TURISTIČKE ZAJEDNICE

Turistički proizvod	TZP Vinkovci	TZP Vukovar-Dunav	TZP Ilok-Dunav	TZP Bosut	TZP Županja-Sava
KULTURNI TURIZAM					
Gradski turizam					
Turizam baštine (povijesni i arheološki)					
Manifestacije i događanja					
Vjerski turizam					
ENO I GASTRONOMSKI TURIZAM					
Enogastronomski turizam					
REKREACIJA I BORAVAK U PRIRODI					
Cikloturizam					
Pješačenje i <i>Trekking</i>					
Seoski turizam					
Lov i ribolov					
Ekoturizam					
POSLOVNI TURIZAM					
Poslovni sastanci, skupovi i konferencije					
Sportske pripreme i natjecanja					
POSEBNI PROIZVODI					
Memorijalni turizam					
Riječni <i>kruzing</i>					
Izleti/vožnja brodom po rijekama					
Tranzitni turizam					

	NOSITELJI RAZVOJA I PONUDE PROIZVODA
	PRIDONOSE PROIZVODU (Destinacijski lanac vrijednosti)

U MANJOJ MJERI SUDJELUJU ILI NE SUDJELUJU U PROIZVODU

Ova matrica proizvoda služi za određivanje prioriteta aktivnosti, odnosno, raspoređivanje budžeta i napora ljudskih resursa u razvoju i promociji pojedinih proizvoda. Pojedine jedinice lokalne samouprave koje će se uključiti u područne turističke zajednice svojim aktivnostima također mogu u velikoj mjeri pridonijeti ukupnom radu turističke zajednice i kvaliteti cjelokupne destinacijske ponude. Konačno, njihovo uključivanje u područne turističke zajednice znači veće prihode u budžete tih zajednica koja se raspoređuju iz Fonda za udružene turističke zajednice. Time se ostvaruju dodatni prihodi kojima se podiže i turistička opremljenost tih jedinica lokalne samouprave što pridonosi ukupnoj atraktivnosti. Na taj način se ostvaruje 'pokriće' cijelog prostora i pojedinim se aktivnostima mogu dati prioriteta, s obzirom na trenutnu sliku stanja u svakoj od pojedinih područnih turističkih zajednica. Sve zajedno pokriva i objedinjuje Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije, koja ujedno brine u proizvodima i ponudi na cijelom prostoru.

TZP Vinkovci	TZP Vinkovci nositelj je razvoja većine proizvoda kulturnog turizma (gradski turizam, turizam baštine, manifestacije i događanja), seoskog turizma, lova i ribolova te sportskih priprema i natjecanja. Ova TZP se ponajviše fokusira na razvoj kulturnog i poslovnog turizma (sportske pripreme i natjecanja), ali podupire i niz drugih proizvoda.
TZP Vukovar-Dunav	TZP Vukovar-Dunav nositelj je ponude turizma baštine (povijest i arheologija), gradskog turizma, memorijalnog turizma, manifestacije i događanja, enogastronomskog i cikloturizma. Osim na turizam baštine, ova TZP ističe se i s dva posebna proizvoda po kojima gradi prepoznatljivost – memorijalni turizam i riječni kruzing.
TZP Ilok-Dunav	TZP Ilok-Dunav nositelj je proizvoda turizma baštine, enogastronomskog turizma, cikloturizma i riječnog kruzinga.
TZP Bosut	TZP Bosut glavni je nositelj turističkih proizvoda vezanih uz prirodu. Uz ekoturizam, lov i ribolov (Spačvanske šume) ova TZP kao svoju posebnost ističe izlete/vožnju brodom po rijekama, za koje tržište pokazuje rast interesa, za vjerski turizam (Svetište Ilača) i rekreaciju u prirodi.
TZP Županja-Sava	TZP Županja-Sava nositelj je proizvoda cikloturizma, seoskog turizma, lova i ribolova te posebno tranzitnog turizma (za koje treba razviti usluge).

Kad je riječ o nazivima pojedinih područnih turističkih zajednica izneseni su samo prijedlozi, a davanje imena odluka je koja će se donijeti prilikom njihova osnivanja. Preporuka je da to budu jednostavni i kratki nazivi koji mogu brzo postati prepoznatljivi u smislu prostora koji obuhvaćaju, da budu usklađeni s nazivom destinacije Srijem i Slavonija i time u funkciji jačanja snage brenda.

Osim turističkih zajednica koje će se formalno udruživati Zakon ostavlja mogućnost neformalnog, odnosno, projektnog udruživanja. Prema projektnom ili sporazumnom principu udružuje se više turističkih zajednica i jedinica lokalne samouprave radi razvoja određenog turističkog proizvoda, odnosno, provedbe zajednički osmišljenih projekata (primjerice, kulturni turizam i *gourmet* turizam u Zagrebačkoj županiji, *adventure* turizam u Podravini, projekt '100 dvoraca' na sjeveru Hrvatske, *outdoor* turizam na otoku Pagu, i sl.).

10. ZAKLJUČAK

Ovaj dokument imao je za cilj analizirati mogućnosti udruživanja turističkih zajednica na području Vukovarsko-srijemske županije koja su potaknuta posljednjim aktualnim Zakonom o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (NN 52/19 i NN 42/20), te predložiti potencijalna rješenja. Naime, Zakon predviđa formalna i neformalna udruživanja što je, među ostalim, u funkciji kvalitetnijeg upravljanja turističkim destinacijama. Priroda turističkih proizvoda i njegova kvaliteta počivaju na destinacijskom lancu vrijednosti, odnosno, na brojnim komponentama koji stvaraju i nude različiti dionici u destinacijama, iz privatnog i javnog sektora. Stoga su njihova suradnja, usuglašavanje i zajednički rad, u realizaciji razvojnih i marketinških projekta izravno povezana s kvalitetom turističke ponude. Što je ta suradnja bolje uspostavljena moguće je očekivati cjeloviti i uspješniji turistički proizvod i promociju te zadovoljnije goste. Stoga je kvaliteta upravljanja izravno povezana sa kvalitetom suradnje, što će udruživanje i povezivanje turističkih zajednica i jedinica lokalne samouprave dodatno potaknuti.

Da bi ispunio taj cilj projekt se odvijao u nekoliko etapa. Prvo, analizirane su obilježja turizma u Vukovarsko-srijemskoj županiji, što je uključilo analizu turističke potražnje i ponude te pregled atrakcija. Potom je napravljen kratak pregled trendova na turističkom tržištu s naglaskom na mogućnosti koje trendovi otvaraju kao i ograničenja kojima svjedočimo s obzirom na aktualnu situaciju uzorkovanu pandemijom. Dalje, analizirano je postojeće stanje upravljanja turizmom tj. turističke zajednice gradova i općina, njihov obuhvat te jedinice lokalne samouprave koje nisu obuhvaćene djelovanjem lokalnih turističkih zajednica. Takvih je općina 24 i o njima formalno brine županijska turistička zajednica. U dokumentu je uzet u obzir indeks turističke razvijenosti koji predstavlja analitičko-informacijsku podlogu za provođenja mjera sektorske politike s područja turizma. Također je riječ o pokazatelju koji može poslužiti za podizanje učinkovitosti sustava turističkih zajednica, odnosno, udruživanje turističkih zajednica i jedinica lokalne samouprave. Prema ovoj analizi gradovi Vukovar i Vinkovci uvršteni su u II. razred, gradovi Ilok i Županja te općina Nijemci u III. razred, dok su u svim ostalim jedinicama lokalne samouprave u Županiji pokazatelji turističke razvijenosti znatno niži (razred IV ili O).

Temeljem analiza predložene su dvije opcije formalnog udruživanja. Prva, s tri veće područne turističke zajednice, i druga, koja počiva na aktualnom stanju organiziranost sustava turističkih zajednica na lokalnoj razini. Nakon prezentacije i razgovora s predstavnicima turističkih zajednica, kao glavnim dionicima u razvoju turizma, i predstavnicima jedinica lokalne samouprave veći je interes iskazan za drugu opciju formalnog udruživanja koja je potom detaljnije razrađena. Pet područnih turističkih zajednica bile bi: TZ područja Vukovar-Dunav, TZ područja Ilok-Dunav, TZ Vinkovačko područja (Vinkovci-Bosut), TZ područja Bosut (Nijemci-Bosut), te TZ područja Županijska Posavine (Županja-Sava). Same nazive turističkih zajednica trebalo bi prilikom osnivanja prilagoditi kako bi bili u funkciji jačanja snage brenda ove Županije. Predloženo je da u sustav priključe sve jedinice lokalne samouprave što bi omogućilo stavljanje u funkciju svih raspoloživih resursa, kreiranje novih cjelovitih sadržaja te time podignula kvaliteta boravka gostiju u destinacijama. Dodatno je važno istaknuti kako se time može potaknuti interes lokalnog stanovništva i poduzetnika za uključivanje u turističke projekte. Svaka od predloženih (formalno udruženih) područnih turističkih zajednica stavlja naglasak na razvoj i promociju onih turističkih proizvoda za koje ima najvrijednije resurse i atrakcije, a u suradnji sa svim drugima razvija i one

proizvode u kojima nema vodeću ulogu ali pridonosi i obogaćuje cjelokupni destinacijski skup proizvoda.

Novi organizacijski sustav turističkih zajednica u Vukovarsko-srijemskoj županiji omogućio bi kvalitetnije upravljanje razvojem turizma i olakšao bi implementaciju razvojnih i marketinških projekata. Osim formalnog udruživanja na području Vukovarsko-srijemske županije tijekom vremena javljati će se i potreba za različitim neformalnim udruživanjima koja će biti potaknuta pojedinim zajedničkim projektima, a udruživanjem ljudskih, financijskih i organizacijskih resursa stvorile bi se bolje pretpostavke za njihovu lakšu implementaciju. Takva udruživanja trebaju biti usklađena s planskim dokumentima i u skladu s tržišnim kretanjima.

Također se želi istaknuti preporuka da se prilikom osnivanja svake manje lokalne turističke zajednice najprije razmotri mogućnost pripajanja prvoj većoj turističkoj zajednici (umjesto osnivanja nove) kako bi se racionalizirali troškovi i osigurala veća operativnost.

Na kraju, posebno je važno istaknuti kako ovaj dokument nije obvezujući u smislu određivanja koje se jedinice lokalne samouprave i turističke zajednice trebaju udružiti. Moguće je da će tijekom vremena kod pojedinih jedinica lokalne samouprave prevladati interes za priključivanjem u druge područne turističke zajednice nego što je predviđeno, posebno kod onih koje se prostornim obilježjima mogu povezati s više različitih turističkih zajednica. Međutim, pri tome treba voditi računa o funkcioniranju cijelog prostora i ponajviše o organizaciji koja će omogućiti najbolji način upravljanja razvojem turizma u Županiji. Preporuke koje su ovdje iznesene temelje se na analizi postojećeg stanja, indeksa turističke razvijenosti te su vođene idejom unapređenja kvalitete upravljanja razvojem turizma na cijelom prostoru Vukovarsko-srijemske županije.